

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Volný čas mládeže umístěné ve výchovném ústavu

Vypracoval: Milan Siegert
Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka Ph.D.

České Budějovice 2014

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Dne 21. března 2014

.....
Milan Siegert

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád vyjádřil své poděkování vedoucímu práce panu Mgr. Miroslavu Procházkovi Ph.D. za podnětné vedení, konzultace, rady a cenné připomínky v průběhu zpracování mé bakalářské práce.

V neposlední řadě chci poděkovat své rodině za trpělivost a podporu, jež mi po celou dobu studia věnovala.

ANOTACE

Tato práce s názvem „Volný čas současné mládeže, umístěné ve výchovném ústavu“ se zabývá rizikovým chováním dětí a mládeže. V teoretické části nás seznamuje se základní pojmovou terminologií volného času, s primární a sekundární socializací, a pohledem na způsob výchovy všeobecně. Zároveň poskytuje základní legislativní seznámení s dělením systému výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivní výchovnou péčí ve školských zařízeních. V praktické části bakalářské práce je proveden kvalitativní výzkum, v němž se pokusíme odhalit souvislost mezi volným časem a rizikovým chováním klientů výchovného ústavu. Zaměřuje se především na způsob trávení volného času respondentek v době před umístěním do výchovného ústavu, a to analýzou jejich rodinného prostředí prostřednictvím osobní a rodinné anamnézy.

Klíčová slova: volný čas, volnočasové aktivity, socializace, resocializace, rizikové chování, prevence, výchovný ústav.

ABSTRACT

The bachelor thesis named “Free time of today youngsters, located in an educational institution” deals with high-risk behaviour of young children and teenagers. The theoretical part includes basic terminology of free time, primary and secondary socialization, and the general view of the way of upbringing. In the same time, it provides the legislative introduction to the way how the system of the institutional and protective education in educational institutions is divided and preventive educational care in educational institutions. The practical part of the bachelor thesis presents a qualitative research, in which we attempt to reveal the connection between the free time and high-risk behaviour of educational institution’s clients. It focuses mainly on the way of spending free time of female respondents before the time of their placing to the educational institution, done by the analysis of their family background through the personal and family case history.

Key words: free time, leisure activities, socialization, social rehabilitation, high-risk behaviour, prevention, an educational institution.

OBSAH

OBSAH

I. ÚVOD.....	8
II. TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Volný čas.....	10
1.1 Historie volného času.....	11
1.2 Význam volného času.....	14
1.2.1 Funkce volného času	15
1.2.2 Faktory omezující způsob trávení volného času	15
2 Socializace.....	16
2.1 Socializační činitelé	17
2.1.1 Rodina.....	18
2.1.2 Škola a vrstevnické skupiny	19
2.1.3 Media.....	20
2.1.4 Volnočasové aktivity.....	21
3 Normy.....	23
3.1 Problémové chování a poruchy chování	23
4 Resocializace.....	25
4.1 Systém ústavní výchovy v ČR	25
4.2 Výchovné ústavy.....	26
III. PRAKTICKÁ ČÁST	29
5 Výzkum.....	29
5.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka	29
5.2 Výzkumný soubor	29

5.3 Charakter výzkumu	30
5.4 Metodologie výzkumu - osnova	30
5.5 Stanovení kategorií	31
5.6 Sběr dat	32
5.6.1 Případová studie Alžběta	32
5.6.2 Případová studie Jitka	38
5.6.3 Případová studie Květa	43
5.6.4 Případová studie Marie	48
5.6.5 Případová studie Jamaika	53
5.7 Interpretace výsledků výzkumu	59
5.8 Diskuze.....	63
IV. Závěr	65

I. ÚVOD

Každý právě narozený jedinec má geneticky určeno nejen to, jak bude fyzicky vypadat, komu z rodičů se podobat, ale rodí se již s určitými danostmi v oblasti osobnostních rysů a vlastností. Odborníci se přiklání k názoru, že ze 70 % se na naši osobnosti podílí genetika a ze 30 % lze další psychologický vývoj ovlivnit výchovou. Proto je výchova dítěte a alespoň dílčí kontrola jeho volného času tolik důležitá. Potvrzuje se mi to i jako policistovi, kdy přicházím do styku s delikventní mládeží pohybující se na okraji společnosti, a v neposlední řadě i jako rodiči. Z těchto důvodů mě téma volného času současné mládeže umístěné ve výchovných ústavech natolik oslovilo, že jsem se mu rozhodl věnovat ve své bakalářské práci.

Tato práce objasňuje společenské problémy, jako jsou například rizikové chování dětí a mládeže, volný čas, primární a sekundární socializace a resocializace.

Cílem bakalářské práce je v teoretické části definovat základní pojmy, které se budou v práci vyskytovat a porovnat, jak tyto pojmy vysvětlují jednotliví odborníci.

V první kapitole teoretické části bude vysvětlen pojem volný čas, přineseme obecný i odborný pohled na něj jako na období sloužící k regeneraci, uvolnění a odpočinku, dále jako na prostor pro činnosti, které by nás měly uspokojovat. Následuje porovnání účelnosti a způsobu trávení volného času, různými společenskými vrstvami a to jak v současné době, tak v minulosti. V této kapitole analyzujeme v teoretické rovině význam a funkce volného času. Dále budou vyjmenovány základní faktory, které mohou jedince nebo společnost omezovat ve způsobu trávení volného času.

V druhé kapitole, která se zabývá primární, sekundární a terciální socializací, budou popsány nejdůležitější socializační činitele, následně pohled odborníků na vliv rodiny v rámci primární socializace. Sekundární socializace bude prezentována zejména vlivem vrstevnických skupin, vhodnou volbou volnočasových aktivit jako prevence rizikového chování a v neposlední řadě vlivem médií.

Aby mohlo dojít k socializaci, je třeba si definovat pojem sociální normy, kterým se ve stručnosti zabývá třetí kapitola. Bude sledováno pojetí normy, ve vazbě na společnost, kontinent, rasy atd. V této kapitole uvedeme taktéž nejčastější poruchy chování a problémové chování, jako odklon od normy a v neposlední řadě příčiny jejich vzniku.

Resocializace, jako téma čtvrté kapitoly, je tedy logickým důsledkem všech předešlých kapitol. V této části práce je vysvětlen pojem resocializace jako znovuzачlenění do společnosti. Nástroji resocializace jsou z právního hlediska zákonná znění, která jsou vyjmenována ve zdrojích této práce, dále soud, který ústavní výchovu nařizuje a v neposlední řadě výchovná zařízení, jako výkonný článek ústavní výchovy. V této kapitole dojde ve stručnosti k popisu systému ústavní výchovy.

V praktické části této práce jsme se rozhodli pro kvalitativně orientovaný výzkum, zaměřený na zkoumání souboru klientek, které byly zvoleny záměrným výběrem a které jsou umístěny ve výchovném ústavu. Pokusíme se vyhledat souvislost mezi volným časem a rizikovým chováním klientek. Domníváme se, že především příběhy dívek, zařazené do praktické části práce, budou pro potenciální čtenáře zajímavým zdrojem informací.

Součástí práce jsou také obrázky malované klientkami nebo originální záznam dokončování vět, které jsou součástí přílohy této práce, tudíž do ní může nahlédnout i grafolog. Avšak primárně je práce určena mládeži nebo veřejnosti, která se zajímá o lidské příběhy a problematiku rizikového chování mládeže a volnočasové aktivity.

II. TEORETICKÁ ČÁST

V první kapitole teoretické části této práce bychom rádi popsali cíl této práce, kterým bude zejména v teoretické rovině analyzovat výchovný význam volného času, porovnávat pohledy na jeho funkce, sledovat možnosti uplatnění volnočasových aktivit ve výchově a prevenci. Dále je naším cílem popsat problematiku rizikově se chovajících dětí a mládeže, umístěné ve výchovných ústavech. Budeme sledovat jejich životní příběhy, zkušenosti a dopady sociálně patologických jevů na jejich osobnost. Dále bychom chtěli vysvětlit základní pojmy, které budou v bakalářské práci užity, a to zejména tak, jak je popisují a vysvětlují autoři odborných publikací. Obecně bude vysvětlen pojem volného času, bude analyzován podle způsobu trávení a časového úseku, jež mu je vyhrazen.

1 VOLNÝ ČAS

Pojem volný čas lze chápat jako časový úsek lidského jednání v době, která není vyhrazená pro spánek a práci. Ve volném čase se můžeme věnovat činnostem, které nás baví, při kterých získáváme energii pro aktivní část dne, nebo také činnostem, při kterých naopak tuto energii ze sebe vyplavujeme. Je zjevné, že přístup k trávení volného času každého může být velice individuální. Srovnatelný požitek z trávení volného času a odpočinku může mít rybář, čekající několik hodin na svůj úlovek, aniž by promluvil, nebo se pohnul, nebo naopak sportovec, který se sejde s partou kolegů z práce a uvolní se při amatérské, skupinové činnosti, například při hraní fotbalu. Zejména se jedná o uspokojení potřeby naplnit časový volný úsek, který si každý, jako jedinečná osobnost, vyhradí pro svůj volný čas v době mimo pracovní činnost. A to odpočinkem, zábavou, nebo v neposlední řadě rozvojem osobnostních předpokladů, který je důležitý zejména u dětí a dospívající mládeže, jako prevence vzniku rizikového chování, sociálně patologických jevů a kriminality.

Jana Pávková v publikaci *Pedagogika volného času* (1999, str. 20) cituje filosofický náhled na volný čas německého myslitele Josefa Piepera (1992), který uvádí, že: „*Smyslem volného času není, abych mohl pracovat déle a bez poruchy..., ale abych i v pracovní funkci, která mě omezuje na určitý aspekt reality a činí si nárok jen na určitý díl mé duše, přesto zůstal člověkem.*“

Jak jsme již uvedli volný čas plní a bezprostředně ovlivňuje člověka jako osobnost, a proto i z pedagogického pohledu problematiku volného času vyzdvihuje Mojmir Vážanský

v publikaci *Základy pedagogiky volného času* (2001, str. 9) jako samostatnou a plnohodnotnou součást pedagogiky, kde uvádí:

Zdaleka již nestačí, aby se všeobecně platné pedagogické znalosti nereflektovaně přenesly na zcela specifické situace ve volném čase. Sféra volného času nezbytně vyžaduje samostatnou pedagogickou disciplínu, která se zcela oprávněně musí opírat o verifikované výsledky věd o výchově, i sociálních a jiných příbuzných vědních oborů.

Je tedy zřejmé, že jak z filozofického pohledu Josefa Piepera na pojem volného času, jako prostoru pro regeneraci, tak z pedagogického pohledu Mojžíše Vážanského, se oba pohledy vzájemně korelují, zejména působením na stejný objekt působení, a to osobnost člověka.

1.1 HISTORIE VOLNÉHO ČASU

Volný čas existoval odjakživa, měnil se pouze časový úsek, který na volnočasové aktivity zbýval a způsob jeho trávení. Paralelu můžeme vyhledat na dvou extrémních příkladech z historie a současnosti.

V době 400 let př. naším letopočtem bylo naše území osídleno Kelty. Ze zpráv římských historiků se dozvídáme, že Keltové trávili společné večery tím, že si volný čas naplňovali celovečerním vyprávěním příběhů, legend a bájí.

Keltské etnikum, bylo dle uznávaného badatele, spisovatele a odborníka na keltskou kulturu Vladimíra Mátlu (2009, str. 38) obestřeno legendami, výtvarným uměním svých kněží, tzv. „druidů“, kteří byli ve své době znalci astronomie. Druidé dokázali spočítat data následujících zatmění Slunce, a to při použití jednoduchých kalendářů, počítání stop stínů, jejich hyperbol o letním a zimním slunovratu. Tato skutečnost je pro mnohé z nás, s ohledem na jejich technickou vybavenost, nepředstavitelná i v dnešní době.

Paralelu se znalostmi druidů je umění mladistvých hackerů, kteří umí během několika minut napadnout server, informace na něm uložené poškodit, nebo pozměnit. Samozřejmě tyto znalosti nemá každý mladistvý uživatel počítače, ale pouze nadaní jedinci.

Jednu z prvních písemných zmínek, týkající se volnočasových aktivit z období raného středověku, popisuje Jana Pávková v knize *Pedagogika volného času* (1999, str. 21), kde cituje z knihy *Legenda o Ostojovi*, kterou napsal Zdeněk Smetánka (2010, str. 106):

Podle etnografických zjištění po většinu roku, s výjimkou nedělí a dnů svátečních, Ostoj pracoval 14 - 16 hodin, vzhůru byl tak 18 - 20 hodin, to znamená, že v době největšího pracovního zatížení spal pouze kolem 4 hodin

a většinou jen asi 6 hodin. Teprve v zimě pracoval „jen“ 12 hodin mezi prací a spánkem a teprve v zimě se objevila nevelká mezera 2 až 4 hodin „volného času“, kdy se mohl věnovat svým osobním a rodinným záležitostem, rozmyšlení, rozprávění, častější komunikaci s jinými lidmi, což vše rozšiřovalo jeho osobní obzor. Snad ani nějaká „hra“ nechyběla v jeho životě.

Je tedy zjevné, že v době raného středověku byla část dne, která zbývala na volnočasové aktivity, velice malá. Zde je na místě uvést paralelu s mnohými workoholiky současné doby. I když u každodenní činnosti sedláka se spíše jednalo o přežití či nepřežití, řešení otázek, zda se urodí, či ne, zda bude dost vláhy a zda uživí často početnou rodinu, na rozdíl od workoholiků, kteří jsou obětmi svých závislostí na práci.

Autorka učebnic dějepisu pro střední školy Marie Sochrová uvádí, že první zachované stavby, které byly určené k trávení volného času, byly vystavěny již ve 14. století. V této době na našem území vládli Lucemburkové. Panovníci si nechávali budovat letohrádky, na kterých trávili svůj volný čas. Ovšem volnočasové aktivity prostého lidu byly zcela odlišné.

Oproti panovníkům, došlo k výstavbě tzv. víkendových domů měšťanským obyvatelstvem, až v 17. stol., a to v období po třicetileté válce, kdy tato společenská vrstva zbohatla a měla na stavbu dostatek prostředků, a tudíž tento způsob trávení volného času již nebyl pouze výsadou vladařů. Stavby víkendových domů byly realizovány z jediného důvodu a k jedinému účelu, a to k oddělení pracovního bydlení od bydlení volnočasového.

Se zvyšující se životní úrovní ve městech došlo k vytvoření nového prostoru pro trávení volného času. Začaly vznikat pivovary, kavárny, důstojnické kluby. Střední vrstva obyvatelstva měla dostatek finančních prostředků pro vzdělání, které bylo finančně náročné. Není tedy náhodou, že na přelomu 16. a 17. stol., kdy bylo vzdělávání na vzestupu, do něj zasáhl „učitel národů“, poslední biskup Jednoty bratrské, jeden z největších českých myslitelů, filosof, spisovatel a pedagog Jan Amos Komenský (nar. 1592, zemř. 15. 11. 1670), jehož literární odkaz zásadně ovlivnil následující generace po celém světě.

Pro prostý lid se vzdělání a vzdělávání stalo dostupné až po smrti císaře Karla VI., kdy na základě pragmatické sankce usedla na trůn jeho dcera Marie Terezie, která vydáním Všeobecného školního řádu zavedla povinnou školní docházku, čímž došlo k vytvoření časového prostoru pro vzdělávání.

Zásadní zvrat v náplni volného času a vzdělávání nastal v 19. stol a následně ve 20. stol., kdy došlo k nárůstu poptávky po dělnické práci v továrnách na výrobu vozidel, munice, vojenských potřeb, atd. Lidé odcházeli za prací do továren, hutí a zbrojovek. S příchodem pracovní síly do měst, vznikla poptávka po účelném trávení volného času.

Pokud hovoříme o volnočasových aktivitách pracovníku továren ve 20. stol nelze opomenout Tomáše Baťu (1876 - 1932), který svou personální a sociální politikou, aplikoval na zaměstnance principy vědeckého managementu, podle zásad Fredericka Winslowa Taylora (1856 - 1915). Jedním z principů bylo uspokojování potřeb, zájmů a tužeb zaměstnanců. Tomáš Baťa si byl vědom, že v životě lidí hraje důležitou roli touha získat prostředky k uspokojování vlastních potřeb a to jak materiálních, společenských, tak i osobních. K tomu vytvářel podmínky tím, že dával lidem práci, vyšší mzdu a nutil je do zvyšování kvalifikace. Dalším principem bylo, že si každý odpovídá za svůj osobní rozvoj. Při neúspěchu nelze obviňovat jiného nebo vnější okolnosti, ale člověk se má zamyslet sám nad sebou. Baťa zavedl ekonomické stimuly v podobě účasti dělníků na zisku, zainteresovanosti na snižování nákladů nebo v plnohodnotném využívání strojů. Sociální politika Tomáše Bati byla zaměřena na uspokojení sociálních potřeb zaměstnanců, vystavovala se Baťova městečka, byly zřizovány mateřské školy atd. Ve městech začaly vznikat hudební, divadelní a tělovýchovné spolky, byly pořádány slavnosti, společenské výlety. Vznikaly čtenářské kluby a dělnické domy, a to i přes to, že ve vzduchu bylo napětí a strach z rostoucího vlivu nacismu v Německu pod vedením Adolfa Hitlera.

V době 2. světové války bylo vzdělávání a volnočasové aktivity regulovány a způsob jeho trávení byl zejména v Německu pod tlakem nacistické ideologie. V roce 1922 Gustav Adolf Lenk přesvědčil Adolfa Hitlera o tom, že Národně socialistická německá strana dělnická (NSDAP) by měla mít i organizovanou mládežnickou sekci, která by byla zcela oddána myšlenkám nacistického Německa, tato mládež by nosila uniformy, byl by kladen důraz na fyzickou připravenost, umění taktiky a ovládání zbraní. Tato organizace byla následně opravdu založena a nazvaná Hitlerjugend. Z výchovného pohledu se jednalo o organizované trávení volného času, avšak z této mládeže vyrůstali oddaní a zfanatizovaní vojáci.

Ve dvacátých a třicátých letech 20. stol. v tehdejším Československu působilo fašistické hnutí Vlajka, jejíž členskou základnu tvořili převážně studenti. Na Slovensku v období od 1938 do 1945 působila mládežnická organizace Hlinkova mládež, jejíž ideologickou a politickou propojenost popisuje Michal Milla (2008, str. 181):

Úzke prepojenie Hlinkovej mládeže s HSLŠ na spoločnom ideologickom základe, cez popredných predstaviteľov a ich politické smerovanie, dôležité miesto HM v autoritatívnom systéme štátu a neprehliadnuteľná úloha v konečnom zúfalom zápase o udržanie politického režimu republiky sa jej stali osudnými. Jej posledné štádium je poznačené radikalizáciou a trvá do apríla 1945.

Způsobu trávení volného času v oblasti kultury v tehdejším Československu, v období od 1945 - 1956, se věnuje v sylabu Filosoficko-přírodovědecké fakulty (2012, str. 8), Jiří Knapík, který uvádí, že:

Volný čas byl považován za prostor, v němž je možné a také potřebné vychovávat k sounáležitosti se socialistickou společností a jejími principy. Mezi ně přitom náležel důraz na kolektivistické formy soužití uplatňované rovněž v oblasti volného času.

V tomto období byly podmínky pro organizované trávení volného času zajišťovány, závodními kluby ROH, kulturními domy, masovými organizacemi, jakými byly ČSM, Československý svaz žen, Svazarm. Výchovu mládeže zajišťovaly oddíly Jiskřička, Pionýr a následně Socialistický svazu mládeže (SSM). Naopak nejpočetnější sportovní spolek, nazývaný se Československá obec sokolská, byl v roce 1952 zrušen. Většina členů předsednictva byla nucena rezignovat. Sportovní spolky byly řízeny pod státním dohledem pod platformou Československého svazu tělesné výchovy, zaměřujícího se na cvičení a přípravu spartakiád, kopírující sovětskou fyzkulturu pod vedením UV KSČ.

Na konci 20. století dochází k přelomu a revoluci, a to jak v politickém systému, tak v pojetí volnočasových aktivit. Přichází ohromné množství možností trávení volného času. Postupně dochází k prolomení nejen státních hranic, ale také hranic etických. V mnoha případech se rizikové chování, týkající se okrajové části populace, stává sice převážnou částí společností razantně odmítanou, avšak akceptovanou součástí společenského života. Tomuto jsme byli přítomni a jsou tomu přítomni i naše děti v současné době.

1.2 VÝZNAM VOLNÉHO ČASU

Významem volného času pro člověka je uspokojování potřeby, a to jak záměrným, tak i nezáměrným působením společnosti na jeho osobnost, prostřednictvím vnějších i vnitřních podnětů. Autorka Jana Pávková v publikaci *Pedagogika volného času* (1999, str. 29) uvádí, že: *Volný čas je doba, která nám zbývá, po splnění povinností. Je to oblast naší svobodné volby. Zahrnuje činnosti, které vykonáváme dobrovolně, rádi, přinášejí nám radost a uspokojení.*

1.2.1 FUNKCE VOLNÉHO ČASU

Volný čas by měl být nejen odpočinkem a zábavou, ale měl by také rozvíjet osobnost. S tímto tvrzením se ztotožňuje J. Čáp společně s J. Marešem v Publikaci Psychologie pro učitele, kteří uvádějí tyto tři funkce volného času, jako základní. Je zřejmé, že například při výchově dětí a mládeže je záměrné plánování volného času velice kladně hodnocené. V publikaci *Pedagogika volného času* (1999, str. 40) Jana Pávková tyto funkce volného času rozšiřuje navíc o další atributy, kde uvádí: *...způsob odpočinku, rekreace a zábavy se odráží i ve studijních a pracovních výkonech člověka. Hodnotné a trvalé celoživotní zájmy kladně ovlivňují i partnerské vztahy a výchovu dětí v rodině.*

1.2.2 FAKTORY OMEZUJÍCÍ ZPŮSOB TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU

Při dotazu: „Jakým způsobem trávíš volný čas?“ je jisté, že nikdy nedostaneme stejnou odpověď. Způsob trávení volného času je závislý na jedinečnosti osoby. Pokud bychom začali u jedince, zjistíme, že ne každý může dělat cokoli. Lišíme se fyzickou kondicí, psychickou kondicí. Volnočasové aktivity jsou také ovlivněny věkem, zdravotním stavem, pohlavím a také ekonomickými možnostmi rodiny. Způsob trávení volného času se také liší kontinentální kulturou. Vladimír Spousta v publikaci *Teoretické základy výchovy ve volném čase* (1994, str. 63) výše uvedené omezující faktory rozšiřuje o profesionální zakotvení a příslušnost ke společenské vrstvě.

2 SOCIALIZACE

V druhé kapitole teoretické části jsme se rozhodli věnovat se socializaci. Tento pojem pochází z latinského slova *socialis*, které znamená společenský, družný. Tudíž proces socializace by se dal zjednodušeně vysvětlit jako proces „zspolečnění“. Miroslav Procházka ve své publikaci *Sociální pedagogika* (2012, str. 90) uvádí: *Proces socializace vzniká na základě sociálního učení (tj. takové učení, které se uskutečňuje v sociálních podmínkách, situacích), sociální komunikace a interakce.*

V této publikaci také uvádí, že pojem socializace přinesl do kontextu evropských společenských věd významný francouzský sociolog David Émile Durkheim. Stejně jako většina autorů se oba autoři shodují na skutečnosti, že socializace je celoživotní proces, který lze rozdělit na několik etap, podle věku jedince, rozsahu působení a ovlivňujících socializačních činitelů a na významu lidské individuality.

Jedná se tedy o proces utváření osobnosti prostřednictvím záměrného i nezáměrného působení za účelem vyhování vyrovnaného jedince, akceptujícího normy. Jde o realizaci pojetí osobnosti bio-psycho-sociální osobnosti, která požaduje naplnění svých potřeb, nastavení hodnot, postojů a zájmů.

Primární socializací rozumíme období od narození do věku tří let, kdy je jedinec ovlivňován zejména rodiči, dochází k poznávání životních událostí a je vychováván prvotními kontakty s ostatními lidmi, dochází k vytvoření základních sociálních zkušeností. V praktické části této práce jsme se zaměřili na volnočasové aktivity mládeže umístěné do výchovných ústavů, kam jsou umísťovány klientky ve věku od 15 do 18 let. Jedná se převážně o matky s dětmi okolo věku 3 let, tudíž u těchto dětí dochází k socializaci prostřednictvím matky, ale i k působení role zdravotních sester a vychovatelů.

V současné době přichází mnoho módních trendů „volné výchovy dětí i mládeže“, kdy již v primární socializaci a následně ani v sekundární socializaci nedochází k vytvoření určitých vnitřních hranic. V rámci výchovy jsou někdy již 2 a 3leté děti vedeny k tomu, aby rozhodovaly o tom, jaké si vezmou oblečení, ovlivňují způsob, množství a režim stravování, dále si určují denní režim včetně toho, kdy půjdou spát a kdy budou vstávat. Mohou si klást podmínky, za kterých jsou ochotny si po sobě uklidit, jak se budou chovat k návštěvám. Této problematice se věnuje Stanislav Navrátil a kol. v publikaci *Problémové chování dětí a mládeže* (2011, str. 14), kteří uvádí, citujeme:

Pokud umožňujeme vychovávaným, nebo je dokonce k tomu vedeme, aby se v situacích spjatých se zdravím, bezpečností, povinnostmi atd. rozhodovali o tom, zda budou, za jakých podmínek a budou respektovat, neumožňujeme jim, aby si vytvořili vnitřní hranice limitující jejich rozhodování jako účastníků těchto situací. Výsledkem je, že přecházejí ulici na červenou, protože mají málo času, a tak se rozhodli riskovat. Jezdí večer na kole bez světel, protože je podle nich vidět, a tak se jim nemůže nic stát. Nenosi helmu při jízdě na kole, na lyžích, protože si myslí, že je zbytečná. Vybírají si pro sebe nevhodné jídlo, pití a neustoupí od volby se zdůvodněním, že jim to chutná a měli možnost se svobodně rozhodnout. Přelézají vagóny, nad nimiž je vysoké napětí se zdůvodněním, že jde o adrenalinovou aktivitu, která jim přináší uspokojení. Odmítají plnit povinnosti se zdůvodněním, že je omezována jejich svoboda rozhodování atd.

Je logické, že pokud následně jedinec vstoupí do společnosti a je jedno zda školy, školky, zaměstnání, kde je požadován řád, dochází ve společnosti ke kolizi nebo konfliktu zejména s jedinci, kteří nemají vytvořené dostatečné vnitřní hranice. Nevhodným působením na jedince při sekundární socializaci můžeme vyvolat vnitřní konflikt.

Marie Vágnerová se vnitřním konfliktům věnuje v publikaci *Psychopatologie pro pomáhající profese* (2004, str. 49), kde uvádí, citujeme:

Z psychopatologického hlediska mohou být významné vnitřní konflikty. Ty se odehrávají (pokud nebyly vytěsňeny) ve vědomí jedince a znamenají střetnutí dvou vzájemně neslučitelných, přibližně stejně silných tendencí. Běžným příkladem může být rozpor protichůdného tlaku vědomí povinností a tendence k aktuálnímu uspokojení.

Sekundární socializace probíhá v období od tří let, v prvotní části zejména mezi rodinnými příslušníky, následně mezi vrstevníky ve škole v sociální interakci a dále ve volném čase, a to jak osobním kontaktem, tak prostřednictvím medií, sociálních sítí, volnočasových aktivit, jako socializačními činiteli. Tato sociální interakce je převážně uskutečňována v socializaci terciální, zejména v období dospívání a to ve snaze o naplnění společenských norem.

2.1 SOCIALIZAČNÍ ČINITELÉ

Socializačními činiteli můžeme označit veškeré činitele působící na jedince v rámci socializace. Jedná se zejména o rodinu, avšak rodinná péče, zejména pokud nenaplnuje potřeby dítěte, může být nahrazena ze zákonných důvodů, a to v zákonném rozsahu, náhradní výchovnou péčí ve výchovných institucích. Tuto problematiku upravuje zákon č. 333/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy, nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Po vstupu jedince do širší společnosti začíná působení vrstevníků, děti na pískovišti, školka, škola, parta kamarádů se společnými zájmy, sebe prezentace na sociálních sítích, nápodoba vzoru získaného prostřednictvím medií. Společně s činiteli ovlivňujícími socializaci vzniká problematika pozitivního a negativního působení, které se odráží v sociální interakci.

Dalším socializačním činitelem, je okolní prostředí. Prostor, ve kterém jedinec vyrůstá, nebo vyhledává, případně do kterého je ze zákonných důvodů umístěn.

2.1.1 RODINA

Primárními socializačními činiteli a objektem identifikace v rodině se stávají rodiče. Rodiče seznamují děti v rámci prvotní socializace se základními hygienickými normami, stravovacími a výchovnými návyky. Jelikož se jedná o velice malou působící skupinu, stávají se vzorem chování, a to jak v pozitivním, tak negativním slova smyslu. Rizikové chování rodičů je přímo předáváno dětem a mládeži, které se s tímto jednáním ztotožňují a přijímají toto chování jako normu. Rodina, je jako skupina ve stálé sociální interakci, v rámci které může vzniknout sklon nejen k rizikovému chování, ale také k poruchám chování.

Získané pojetí normy, které je předávané rodiči, může být v kolizi s normou okolního prostředí, které opětovně vede ke společenskému konfliktu. Nedostatečnou funkčnost rodiny ovlivňuje mnoho faktorů.

A to faktor biologický, jedná se zejména o dědičnost, který může být ovlivněn biologicky reprodukční poruchou. Psychologický faktor, kdy se výchova dítěte mj. odvíjí od osobnosti vyvrátlosti rodičů, vhodnosti a přiměřenosti jejich působení na dítě. A dále faktor sociální, neboli společenský. Tento faktor ovlivňuje prostředí, ve kterém děti vyrůstají, a rodinné zázemí. Rodinné zázemí je bezprostředně spojeno s ekonomickou situací rodičů, byť je více než jisté, že pouze dobrá ekonomická situace rodiny nezajišťuje dobrou socializaci dítěte. Tento proces je úspěšný pouze za přítomnosti všech, nebo alespoň většiny důležitých faktorů. Jako je například emocionální faktor, bez kterého vzniká citová deprivace.

Pojem citové deprivace budeme nadále užívat i v praktické části této práce. Marie Vágnerová v publikaci *Psychopatologie pro pomáhající profese* (2004, 49 str.) samotný pojem deprivace terminologicky popisuje takto, cituji:

Deprivace je stav, kdy některá z objektivně významných potřeb, biologických či psychických, není uspokojována v dostatečné míře, přiměřeným způsobem a po dostatečně dlouhou dobu. Deprivační zkušenost k nejzávažnějším zátěžovým vlivům, může nepříznivě ovlivnit jak aktuální psychický stav jedince, tak jeho psychický vývoj.

2.1.2 ŠKOLA A VRSTEVNICKÉ SKUPINY

Škola plní v současné době ve výchově velice důležitou a nezastupitelnou roli, již neplní pouze funkci vzdělávací, ale záměrně působí na vývoj jedince. Je prostředkem socializace, která je realizována prostřednictvím odborného školského personálu. A to nejen učitelů, ale i vychovatelů, pedagogických asistentů, speciálních pedagogů atd. Cílem těchto pracovníků by měl být rozvoj osobnosti dítěte, za pomoci vhodných výchovných prostředků, důslednou teoretickou přípravou na budoucí povolání, měla by uspokojovat touhu po vědění a zabezpečit osvojení základních společenských návyků a pravidel.

Záměrné a cílené působení na osobnost dítěte však může být problematické, pokud dojde k odlišným požadavkům školy jako instituce a rodičů, jako prostředku primární socializace. Pokud se do této problematiky připojí v nevhodnou dobu vrstevnická skupina, dojde uvnitř osobnosti k intrapersonálnímu konfliktu. Marie Vágnerová tuto problematiku shrnuje ve své publikaci *Vývojová psychologie* (2000, str. 158), citujeme:

Dítě středního školního věku má mít vyhraněný postoj ke škole. Jeho vztah k učiteli je neutrálnější, než byl dříve. Roste potřeba kontaktu s vrstevníky. Identifikace s vrstevnickou skupinou je jedním z mezníků v socializaci. Dítě tohoto věku potřebuje být vrstevnickou skupinou akceptováno a pozitivně hodnoceno. Ve středním školním věku se rozvíjí dispozice k rodičovskému chování. Tato tendence se projevuje i ve vztahu ke zvířatům. Rozvíjí se vědomí stability a originality vlastní identity. S rozvojem logických operací se mění i sebehodnocení.

Intrapersonální konflikt osobnosti se projeví na jednání, komunikaci, postojích, hodnotách, zájmech a zejména na reakcích na podněty vrstevníků, učitelů a také rodičů. Jakmile dojde k těmto rozdílům v názoru na pojetí normy, dojde ke konfliktu interpersonálnímu. Jaro Křivohlavý, v publikaci *Konflikty mezi lidmi* (2002, str. 34) uvádí: *V praxi se setkáváme se smíšenými druhy konfliktů. Těmi se rozumí nakupení, prorůstání, propojení atp. jednoho druhu konfliktu s druhým a celým předivem jejich vzájemných vazeb a závislostí.*

2.1.3 MEDIA

Dle zdroje na portálu www.technet.idnes.cz byl první e-mail odeslán na podzim roku 1971. Dne 13. února 1990, tj. před více než dvaceti lety, se porevoluční Československo slavnostně připojilo k mladičké světové síti Internet. V roce 2011 už bylo k internetovému zdroji připojeno přes 61 % českých domácností. V roce 2013 je přístupný internet v každém chytrém mobilním telefonu.

Je jisté, že internetové připojení, mobilní telefony, tablety a počítače jsou v dnešní době nezastupitelným, komunikačním prostředkem. Televize a rádiové vysílání, tiskoviny a literatura všeobecně, jsou tedy jako prostředek hromadného sdělování informací pomalu vytlačovány. Děje se tak především díky digitalizaci a nástupu sociálních sítí, které umožňují nejen komunikaci prostřednictvím odesílání zpráv, internetového volání, přehrávání videí, sdílení obrázků, vytváření reklam. Internet však také předává množství informací, „nabádá“ uživatele, jak lze trávit volný čas. Jedním z pozitiv internetového připojení je ekonomická výhodnost internetového volání, které nebývá zpoplatněno, není tím tedy zatížen rodinný rozpočet, a tudíž nebývá, některými rodiči redukováno, tímto se však zvyšuje doba strávená u medií a ztráta sociálního kontaktu.

S tím vším je však spojeno určité nebezpečí anonymity, každý uživatel si sám volí své přátele, se kterými sdílí informace, které chce sdělit. Vzniká riziko internetové kriminality, nikdy přesně nevíme, s kým budeme sdílet informace, anonymním je tedy i člověk, který si získá přístup k informacím o uživateli pouhým svolením a přidáním do přátel. Tato problematika je ve výchově aktuální a zejména čas strávený na internetu může ovlivnit vývoj dětí a mládeže, které se tímto mohou distancovat od okolního světa a žít svůj virtuální. Přímo spojené s prožíváním virtuálního života je existence internetové kriminality, kterou cyberstalking, cybergrooving, outing, happy slapping, outing, online harassment, sexting, jejichž oběti se psychicky zhroutili a jsou v péči psychiatrů. Nejznámější oběti popsal ve své bakalářské práci Karel Tiapal (2013, str. 21 – 22) cituji:

Třináctiletý Ryan Patrick Halligan z USA byl obětí fyzické šikany. Aby se mohl bránit, začal se učit kickbox. Útočníkům se postavil, ale prohrál. Za jeho „drzost“ se mu chtěli pomstít. Využili k tomu spolužačku, která pak na internetu předstírala, že má o Ryana zájem. Jejím úkolem bylo získat o Ryanovi co nejvíce osobních informací. Ty poté zveřejnila na školním webu a označila Ryana za gaye. Na chatu si z něj dělali legraci i další spolužáci. Důsledky: Ryan se v roce 2003 oběsil.

Megan Meier, 13 let, USA, 2006, měla komplexy ze svého vzhledu. Na stránkách MySpace se seznámila s 16-ti letým chlapcem Joshem Evansem. Několik týdnů spolu prožívali virtuální lásku, aniž by se někdy osobně setkali. Pak jí Josh začal psát zprávy plné nenávisti, jak je odporná a jak by byl svět bez ní lepší. Důsledky: Megan se oběsila.

S médii je taktéž spojená problematika hraní či nehraní počítačových her, které mohou, při vhodné volbě hry a při časové regulaci rozvíjet osobnost dítěte. Počítačové hry existují již řadu let, avšak jejich obsah je čím dál brutálnější. Ze strany rodičů nedochází k regulaci času stráveného u počítačových her, zejména s ohledem na jejich pracovní vytížení. Tito následně nemohou kontrolovat a regulovat dobu strávenou u médií obecně. V mnoha případech tato regulace není ze strany rodičů možná, jelikož mnoho z nich má omezenou uživatelskou znalost počítačů a neumí nastavit blokování nevhodných stránek atd.

Marie Vágnerová v publikaci *Vývojová psychologie* (2000, str. 144) tuto problematiku popisuje, citujeme:

Děti preferují vizuální média. Vizuálně prezentovaný příběh se více podobá skutečnosti a dítě jej také jako skutečný vnímá. Čtený příběh si lze dotvářet, může se zde uplatnit dětská fantazie a tvořivost. Média lze považovat i za socializační prostředky. Dětský divák snáze napodobuje to, co je pro něj osobně atraktivní a významné. Násilí prezentované v mediálním příběhu může fungovat jako podnět k podobnému chování.

2.1.4 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

Volnočasové aktivity jsou, jak již název napovídá, aktivity provozované ve volném čase, tomuto pojmu jsme se věnovali v první kapitole. V kontextu s touto prací jsme se rozhodli volnočasové aktivity umístit, také mezi socializační činitele, společně s rodinou. Mimo volný čas trávený v rodině jej lze trávit prostřednictvím speciálních organizací. Jejich legislativní rámec upravuje nejen výše uvedený zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších předpisů. Dále existuje zákon č. 383/2005 Sb., který společně s vyhláškou č. 438/2006 Sb., upravuje podrobnosti ústavní a ochranné výchovy.

Jiřina Pávková a kol. v publikaci *Pedagogika volného času* (1999, str. 13) tuto problematiku charakterizuje tak, že základní funkcí těchto institucí a organizací je, citujeme: *...působit na děti, mládež či dospělé osoby ve volném čase a naučit je volný čas racionálně využívat. Toto ovlivňování je záměrné, má vymezený cíl, je plánovité, většinou dlouhodobé, splňuje tedy požadavky, které lze vymezit výchovné působení. Hovoří se o pedagogickém ovlivňování volného času.*

Podmínkou účinnosti tohoto působení je nenásilnost, pestrost, přitažlivost a dobrovolnost volnočasových aktivit a to s ohledem na módní trendy např. u dívek tanec Zumba, u chlapců informatika nebo bojová umění. Velký vliv na účinnost působení jsou pedagogické odbornosti učitelů a vychovatelů, na věku, mentální i sociální vyspělosti klientů, charakteru rodinné výchovy, různorodost prostředí, ve kterém tráví svůj volný čas atd.

3 NORMY

S ohledem na téma naší práce se v této kapitole chceme věnovat normám chování. Obecně lze nazvat normou, jednání, které je pro konkrétní společnost přijatelné, čili chování v souladu s normou. Nepřijatelné jednání je takové, které odporuje společenské normě. Je zřejmé, že chování, které může být v jedné společnosti v souladu s normou, je v jiné společnosti nepřípustné.

Abychom si tedy mohli stanovit, co je v normě, tzv. konformní, a co v normě již není, je důležité stanovit si jasné hranice, toto je možné například u exaktních věd (fyzika, matematika apod.), kde existuje možnost měření, ověření a potvrzení, například prostřednictvím kvantitativního výzkumu.

U společenských a humanitních věd je tedy přesné vymezení hranic velice složité zejména s ohledem na jedinečnost každého z nás, prostředí, velikost skupiny, se kterou se stýkáme a co je od nás očekáváno v určité roli. Roli žáků v publikaci *Vývojová psychologie* popisuje Marie Vágnerová (2000, str. 128), citujeme:

Role školáka určité znaky, které by měly respektovat všechny děti. Ve škole jsou vystaveny očekávání, která z této role vyplývají, musí se chovat požadovaným způsobem a respektovat určité normy. Dítě ve škole získává podřízenou roli žáka a symetrickou roli spolužáka. Školák musí přijmout novou autoritu učitele. Ve škole je hodnocen na základě svých výsledků, pozitivní hodnocení zde nezískává automaticky, musí si je zasloužit. Spolužáci jsou pro něj rovnocennými partnerem, s nimiž se porovnává. Školák potřebuje být pozitivně hodnocen i svými vrstevníky a získat v dětské skupině přijatelné postavení.

3.1 PROBLÉMOVÉ CHOVÁNÍ A PORUCHY CHOVÁNÍ

Problematika problémového chování je velice široká a obsáhlá, dochází ke zkoumání vzniku, příčin, průběhu, zahrnuje možnosti léčby, terapie. Přístup k jedinci je vždy individuální a podle analýzy osobnosti jedince se taktéž volí individuální plán terapie.

Pokud bychom měli s ohledem na téma mé práce popsat problémové chování ve výchovných ústavech, uvedli bychom zejména útky klientek, zneužívání návykových látek, jako je kouření, drogy, alkohol, drobné krádeže, lhaní, verbální útky, agrese, rizikové sexuální chování, lhaní, nebo celkově hlučný projev spojený s vulgarismy.

Příčin problémového chování může být mnoho, nebo se dokonce vyskytují v souběhu, např. duševní zdraví, zdravotní postižení, záměrné působení na centrální nervový systém

prostřednictvím zneužívání návykových látek, užíváním psychoaktivních drog tzv. halucinogenů (LSD, extáze) ale také aplikací přístupných drog, jako je čichání Toluenu, požívání psylocybinových hub, extrakty a výluhy z rulíku zlomocného, makovic atd.

Poruchy chování jsou uvedeny v mezinárodní klasifikaci nemocí, jedná se o mezinárodně uznanou užívanou klasifikaci jednotlivých onemocnění dle diagnostiky a dělení. Poruchy chování spadají mj. do V. kategorie, kterou jsme přiložili do příloh této práce.

Onemocnění, uvedená v poslední části V. kategorie, mohou být pro jedince důvodem nabytí subjektivního dojmu o odlišnosti od ostatních. Zejména ve školním prostředí, může zjištění těchto odlišností, způsobit vznik, nebo akceleraci problémového chování, jako obranné reakce, nejčastěji u dětí s nízkým sebevědomím a dětí ze sociálně slabých rodin.

Příčinou mohou být genetické dispozice, nebo také biologické dispozice, tyto jsou způsobeny narušením centrálního nervového systému, a to zejména po úrazech, prodělaných a neléčených zánětech, u předčasně narozených dětí, při dlouhodobém vystavení stavu bezvědomí, kdy nedochází k okysličení mozku.

4 RESOCIALIZACE

K vysvětlení pojmu resocializace je nutné znát pojem socializace, který jsme již popsali v druhé kapitole. V odborných publikacích lze najít několik definic resocializace, které se většinou opakují. Převážně se autoři shodují na pojmu znovu začlenění jedince do společnosti, za užití výchovných většinou represivních prostředků, dovolíme si citovat Oldřicha Matouška, který v publikaci *Slovník sociální práce* (2003a, str. 183) pojem resocializace popisuje jako:

„...návrat ke společensky přijatelnému způsobu chování u lidí, kteří se od něj odchýlili. Neobejde se bez změn postojů a bez změn hodnotové orientace. Efekt resocializačního programu je závislý na jejich přiměřenosti a na tom, jak jsou klienty akceptovány. Je však podstatné, aby jedince program dokázal motivovat k akceptování změny jako přitažlivé životní alternativy.“

Jak již Oldřich Matoušek, výše uvedl, jedná se o resocializační proces, který je realizován za pomoci resocializačního programu. Tento způsob je především volen u mladistvých delikventů, kteří mají soudem nařízenou ústavní výchovu. Těmto klientům jsme se věnovali v praktické části této práce.

V poslední době se tento pojem užívá také u propuštěných vězňů, kteří po propuštění na svobodu povinně docházejí za pracovníky probační a mediační služby, jejíž činnost a spolupráce s ostatními státními orgány je upravená zákonem č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „zákon o Probační a mediační službě“).

4.1 SYSTÉM ÚSTAVNÍ VÝCHOVY V ČR

Ústavní výchova je specifickým odvětvím výchovy. Jedná se o způsob výchovy, který je vždy nařízen na základě soudního rozhodnutí. Jedná se o složitý výchovný proces, který je užíván, zejména v případech, kdy úplně selže výchova rodiny a nelze dítěti poskytnout podmínky, mj. i zákonné, k osvojení jinou osobou, nebo není možné pěstounství. Tento způsob je volen za účelem zajištění zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání dítěte.

V ust. § 1 odst. 2 z. č. 333/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a dalších souvisejících zákonech jako jsou například mezinárodní smlouvy, je uvedeno, citujeme:

Zařízení spolupracuje s rodinou dítěte a poskytuje jí pomoc při zajišťování záležitostí týkajících se dítěte, včetně rodinné terapie a nácviku rodičovských a dalších dovedností nezbytných pro výchovu a péči v rodině. Zařízení poskytují podporu při přechodu dítěte do jeho původního prostředí nebo jeho přemístění do náhradní rodinné péče.

Výše uvedený zákon zasahuje do všech odvětví právního systému České republiky. Jsme si vědomi, že i stručná charakteristika tohoto zákona je velice složitá a proto jsme se rozhodli pouze pro základní dělení ústavů a to z toho důvodu, že se od sebe i přes stejné zákonné normy, jednotlivá zařízení liší.

Obecně je ústavní systém upraven v Hlavě II. a dělení zařízení je uvedeno v ust. § 2 odst. 1, kde je uvedeno, že zařízeními jsou:

- a) diagnostický ústav,
- b) dětský domov,
- c) dětský domov se školou,
- d) výchovný ústav.

Tento systém je dále dělen do výchovných jednotek, kdy základní organizační skupinou je výchovná skupina, nebo rodinná skupina, podle toho, zda se jedná o diagnostický nebo výchovný ústav. V diagnostickém ústavu jsou nejméně 4 - 8 dětí a ve výchovném ústavu 5 - 8 dětí, které se zařazují do šesti výchovných skupin. V dětském domově rodinnou skupinu tvoří nejméně 6 a nejvíce 8 dětí. V dětském domově se školou pak nejméně 5 a nejvíce 8 dětí.

4.2 VÝCHOVNÉ ÚSTAVY

Do výchovných ústavů jsou zařazovány děti podle svých výchovných, vzdělávacích a zdravotních potřeb. Tyto potřeby jsou zohledňovány zejména ve výchovných ústavech u mladistvých matek s dětmi, které mají uzpůsobeny taktéž pokoje a zařízení koupelen.

Výchovné ústavy tohoto typu jsou v zařízeních:

- Výchovný ústav, středisko výchovné péče, střední škola a školní jídelna Černovice, Jirákova č. p. 285,

- Výchovný ústav, dětský domov se školou, střední škola, základní škola a školní jídelna, Moravský Krumlov, Nádražní č. p. 698.

Účel těchto zařízení je obdobný, neboť jsou do nich umisťovány nezletilé matky s dětmi, nebo dívky, které jsou těhotné, dívky, které inklinují k útěkům, mají sklon k rizikovému chování.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy ČR do tzv. rizikového chování zahrnuje:

- závislostní chování např. užívání všech návykových látek,
- závislost na procesech, gambling, netolismus,
- agrese, šikana, kyberšikana, vandalismus,
- homofobie, rasismus, intolerance, xenofobie,
- rizikové sporty, rizikové chování v dopravě,
- negativní působení sekt,
- prekriminálnost, drobné krádeže,
- záškoláctví,
- sexuální rizikové chování.

Jelikož je tato problematika velice obsáhlá, bereme toto dělení spíše jako výčet. Miroslav Procházka problematiku nejednotného pojmosloví uvádí v kontextu s pojmem sociálně patologický jev a sociální deviace ve školství. V této publikaci vymezuje pojem sociálně patologických jevů, jako jakýsi středobod dané oblasti. Dále uvádí, že cca od roku 2010 se stává klíčovým pojmem, výše uvedené rizikové chování. V publikaci *Sociální pedagogika* (2012, str. 133) kritizuje pojem rizikového chování, kdy:

„ Tento pojem přitom označuje takové vzorce chování, v jejichž důsledku může docházet k prokazatelnému nárůstu výchovně vzdělávacích, zdravotních, sociálních a dalších rizik, a to jak pro jedince, tak pro společnost.

V oblasti panuje jistá pojmová nejasnost, uplatňují se různá paradigmatata, své důsledky mají širší ideologické diskurzy.“

My se však budeme držet aktuálního pojmu rizikové chování. Rizikovost tohoto chování následně posuzuje soud, který, pokud vyhodnotí prostřednictvím komplexního posouzení klienta, že je nutné umístění do výchovného ústavu, tak učiní, často i bez souhlasu rodičů. Cílem těchto rozhodnutí je vyjmutí z rizikového prostředí, následné umístění do výchovného ústavu, kde dochází k záměrnému působení na tyto dívky mimo rodinné prostředí např. formou resocializačního programu. Tomuto předchází složitý proces, kdy existuje možnost řešení například působením orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který zabezpečuje působení

a konzultace s rodinnými příslušníky, preventivní řešení, jakým může být docházka do střediska výchovné péče, střediska pedagogicko-psychologické péče. Pokud tyto prostředky selžou, existuje možnost umístění do diagnostického ústavu. Nepomůže-li ani toto zařízení a veškeré možnosti výchovy selžou, soud nařídí ústavní výchovu.

Otázkou je, jaké jsou cíle ústavní výchovy, zda existuje souvislost mezi volným časem a rizikovým chováním klientů ústavních zařízení. Při studiu dané problematiky vyvstávají dále otázky, jak ovlivňuje chování klientů institucionálně zajištěné trávení volného času ve výchovných ústavech, mimo bezprostřední vliv rodiny, dále trávení volného času mimo pobyt ve výchovných ústavech v rámci vycházek a nejedná-li se o pouhou izolaci?

III. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

Teze této práce je stavěna na předpokladu možné existence souvislosti mezi volnočasovými aktivitami a rizikovým chováním klientek, umístěných ve výchovných ústavech.

V úvodu do výzkumu této práce se nejprve zaměříme na metodologii, stanovení cílů výzkumu a volbu výzkumné otázky. Určíme si požadavky na charakteristiku výzkumného souboru, popíšeme zvolenou osnovu a metody, které jsme si zvolili k získání dat, jejich následnou kategorizaci a analýzu. Na základě výsledků analýzy dat, získaných z jednotlivých případových studií, provedeme syntézu, jejíž výsledky budou uvedeny v interpretaci dat.

5.1 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÁ OTÁZKA

Cílem praktické části, této práce je pokus odhalit souvislosti mezi volným časem a rizikovým chováním klientek zařízení výchovného ústavu, prostřednictvím kvalitativně orientovaného výzkumu. A to získáním co největšího množství informací o jednotlivých klientkách, prostřednictvím porovnání jejich volnočasových aktivit před pobytem v ústavu, během něho a plánované trávení volného času po ukončení pobytu v ústavu. A to s ohledem na jejich osobní zkušenosti získané v minulosti.

Hlavním cílem výzkumu bude zmapovat životní příběhy jednotlivých klientek, jejich životní zkušenosti, osobní a rodinnou anamnézu. Pokusit se vyhledat souvislosti mezi rizikovým chováním a způsobem trávení jejich volného času a zodpovědět základní výzkumnou otázku:

„Jak referují klienti výchovných ústavů o volném čase, který tráví ve výchovném ústavu, dále mimo něj a jaké otázky ve vztahu volného času a rizikového chování to přinese?“

5.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Než jsme přistoupili k samotné realizaci výzkumu, bylo třeba si zvolit výchovný ústav, ve kterém náš výzkum uskutečníme. Výchovné ústavy, které jsou zaměřeny na popisovanou problematiku, jsme si popsali již v teoretické části. V praktické části však došlo ke sdělení velice citlivých informací, které klientky dobrovolně uvedly a s jejich uveřejněním souhlasily. Avšak za účelem co největšího utajení identity klientek, nebudeme konkretizovat ústav, ve kterém jsou v současné době umístěny. Dokonce i přes skutečnost, že si klientky samy

zvolily pseudonymy, pod kterými v práci chtěly vystupovat, dozvěděli jsme se v průběhu výzkumu, že některé klientky si mezi sebou své přezdívky prozradily. Také došlo k prozrazení pseudonymu jedné z klientek, u které jsme během výzkumu zjistili nízké sebevědomí, malou schopnost začlenit se do vrstevnické skupiny, čímž by se její pobyt v ústavu mohl zkomplikovat, a proto jsme klientkám zvolily přezdívky jiné.

Již na začátku jsme měli jasnou představu, jaké by měl výzkumný soubor splňovat požadavky. Subjektem výzkumu by měla být klientka, která se dobrovolně zúčastní výzkumu v plném rozsahu, měla by být ve věku 15 až 18 let, s poruchou chování, nebo problémovým a rizikovým chování. Dále musí být umístěná ve výchovném ústavu. Těchto klientek by mělo být nejméně pět. Jejich výběr jsme ponechali na sociální pracovníci ústavu, z důvodu její plné kvalifikovanosti a místní znalosti.

5.3 CHARAKTER VÝZKUMU

V rámci výzkumu jsme chtěli získat co nejvíce informací, názorů, získat důvěru dívek, dostat se tzv. pod povrch. A na základě získané důvěry od nich získat informace o jejich minulosti, současnosti o představě jejich budoucnosti. Jelikož jsme chtěli získat co nejvíce úhlů pohledu na osobnost klientek, jaký na ně mají názor vychovatelé a také jak na sebe nahlíží klientky navzájem, rozhodli jsme se pro kvalitativní výzkum. Během kterého jsme chtěli zužitkovat moje zkušenosti z policejní praxe, kterou dosud vykonávám na pozici policejního inspektora a využít několikaleté zkušenosti z výsledků podezřelých osob, bez ohledu na pohlaví, stáří, příslušnost k etniku, rase, národnosti, nebo náboženství, při zachování maximální profesionality. Při tomto jsme se snažili získat autentické, důvěryhodné a pravdivé informace.

5.4 METODOLOGIE VÝZKUMU - OSNOVA

Výzkum jsme chtěli pojmut tak, že malou skupinu klientek zahrneme do empirického zkoumání a informace od nich zpracujeme do podoby případové studie. Za účelem získání komplexnosti dat o jednotlivých klientkách jsme se rozhodli vytvořit si osnovu, technikou zakotvené teorie, kterou ve stručnosti popisuje v publikaci Úvod do pedagogického výzkumu (2010, str. 215) Peter Gavora, a té se při výzkumu držet. V jednotlivých případových studiích jsme respondentkám kladli otázky v pořadí respektujícím konkrétní body osnovy. V souboru získaných dat jsme se při analýze výzkumu a jeho závěrečném vyhodnocování pokusili vyhledat předem stanovené kategorie, uvedené v další subkapitole.

Osnova výzkumu:

1. Úvodní etapa dne 11. 9. 2013 - polostrukturované interview – první setkání s dívkami.
2. Druhá etapa dne 19. 9. 2013 - narativní interview – životní příběh, obsahovou deskriptivní analýzou dokumentů.
3. Třetí etapa dne 14. 10. 2013 - předložení dokončování vět.
4. Čtvrtá etapa dne 14. 10. 2013 - zadání úkolů k analýze produktů člověka, samostatná práce, přibrání odborníků k analýze, a konzultace nad získanými výsledky ze třetí etapy dokončování vět.
5. Pátá etapa- kategorizace a interpretace dat.

5.5 STANOVENÍ KATEGORIÍ

V teoretické části jsme se od odborníků dozvěděli, že člověk jako jedinec je bytost bio-psycho-sociální, a tudíž volnočasové aktivity, rizikové chování a vlastně jakákoliv sociální interakce v životě člověka je nejvíce ovlivňována:

působením rodinných příslušníků (rodiči, sourozenci - jejich vzděláním, pracovní kázní, kriminální minulostí),

společností, ve které byly vychovávány (etnikum),

biologickými a fyziologickými předpoklady (postižení, úrazy, onemocnění),

způsobem trávení volného času před umístěním do ústavu,

způsobem trávení volného času v ústavu,

přístupem a vlivy rizikových faktorů: drogy, kriminalita, prostituce, potraty,

představami a plány do budoucna.

Tyto významové kategorie jsme se pokusili vyhledat v souboru získaných informací prostřednictvím získaného životního příběhu, obsahové deskriptivní analýzy dokumentů, rodinné a osobní anamnézy, odborné konzultace a pohledu okolí na zkoumaný subjekt.

5.6 SBĚR DAT

První návštěva v ústavu se uskutečnila dne 11. 9. 2013, tento den bylo slunečné počasí, při vstupu do areálu ústavu na mě velice příjemně působila cesta do administrativní budovy, která byla lemována tarasem s kvetoucími květinami, stromy, trávničky i květiny působily upraveně a velice příjemně.

Na tento den jsem měl připraven vstupní rozhovor s dívkami a vychovateli prostřednictvím polostrukturovaného interview, v rámci kterého jsme měli vytvořeny rámcové otázky, kterých jsme se však nadrželi pevně, pokoušeli jsme se je přizpůsobit obsahu interview, abychom hned zpočátku nenarušili navozenou atmosféru nevhodným usměrňováním a vstupováním do obsahu interview. Než jsme přešli k samotnému interview, povídali jsme si obecně o zálibách dívek, situaci v ústavu, atd., kdy některé klientky ani nepoznaly, že došlo k přechodu k samotnému interview. Vychovatelka nám vyčlenila jednu učebnu, kde jsme se posadili naproti sobě, židle u ostatních lavic jsme nechali nohama nahoře a vyčlenili jsme si pouze prostor jedné lavice.

5.6.1 PŘÍPADOVÁ STUDIE ALŽBĚTA

Úvodní etapa dne 11. 9. 2013 - polostrukturované interview

Polostrukturované interview s Alžbětou trvalo necelých 45 min. Při jejím příchodu jsem si dělal poznámky k jejímu vzhledu a chování. Přišla plnoštíhlá dívka s částečně skřehotavým hlasem, její vnější projev byl takový, že přišla kolébovou chůzí a již před podáním ruky a formálním seznámením se ošívala. Po usednutí jsme se nejprve bavili o tom, co nového v ústavu, jak se jí tam líbí. Ve svých odpovědích byla pohotová a překvapivě sdílná, prvních 10 minut udržela pozornost, snažila se udržet oční kontakt. Po této době již částečně věnovala pozornost záděrám na ruce, vlasům, které si strkala naučeně za uši a převážně se dívala na lavici, kam upřela svou pozornost a v této poloze, až na malé výjimky, setrvala do konce interview. Podání ruky bylo velice měkké, tzv. leklá ryba.

Věk: 17 let.

Vzdělání:

na škole v rámci ústavu obor práce v kuchyni.

Rodinné poměry:

rodiče rozvedeni,

matka: 35 let, uklízečka v tramvaji a výpomoc při úklidu,

otec: věk 48 let, poštovní doručovatel,

bratr: 3 roky.

Ve výchovném ústavu:

3,5 měsíce, nařízená ústavní léčba,

předtím:

Psychiatrická léčebna Motol: 3 měsíce,

Dětský diagnostický ústav: 2,5 měsíce,

Psychiatrické léčebně Bohnice: 3 x za 1 rok.

Návykové látky:

cigarety: 10 denně, první zkušenost v 9 ti letech,

alkohol: občas, vodka, rum, většinou míchané s nealkem,

drogy: ne,

prostituce: ne.

Koníčky:

jízda na koni, učení, keramika, vaření, jídlo, sporty v rámci ústavu florbal, fotbal.

Životní cíle:

mít vlastní cukrárnu nebo restauraci, nebo u babičky penzion s koňmi.

Co jí napadne jako první když se řekne volný čas:

jízda na koni, kamarádi, rodina, oslava, party.

Kriminální minulost:

krádeže jídla v supermarketech, zejména kvůli jídlu rodiče mají dluhy, tak aby měli co jíst.

Krádeže peněz matce.

Útěky:

jak z domova z propustek, tak i z ústavu, někdy i 10x za měsíc a to za přítelem, který má zřejmě indickou restauraci.

Co jí nejvíce štve na ústavu:

nemůže jezdit domů, za přítelem, konflikty s holkama, špatně spí.

Co jí nejvíce baví na ústavu:

volnočasové aktivity, sportovní kroužky, procházky, výlety do ZOO.

Jak by změnila dění v ústavu: jídlo.

Čeho se týkaly její tresty:

zejména kouření na pokoji, na záchodech.

Nejhorší zkušenost z ústavu:

že jí holky uráží, dále že uráží její členy rodiny.

Druhá etapa dne 19. 9. 2013 – narativní interview – životní příběh dle sdělení Alžběty

Alžběta si již při prvním sezení zvolila přezdívku z jednoho seriálu o upírech, uváděla, že je zamilovaná do hlavního představitele. Ke své osobě uvedla, že je jí 17 let. K rodině, o které jsme se bavili v prvních 10 minutách, uváděla, že matka pracuje jako uklízečka v tramvaji, má základní vzdělání a občas vypomáhá s úklidem v hypermarketu a otec, který je od matky o 13 let starší, je poštovní doručovatel. K ekonomické situaci v rodině uváděla, že měli vždy problémy s penězi, jelikož přes mnohé půjčky, kterými řešili předchozí půjčky, kdy tzv. vytloukali klín klínem, se dostali do tak špatné životní situace, že ona chodila krást do supermarketů jídlo, také kradla peníze, které opět utrácela za jídlo. Někdy dokonce ukradla peníze matce. V jednom případě dokonce matce ukradla 3.000,- Kč a celou částku projedla s kamarádkami u McDonalda, které samozřejmě zvala. Když jsem se jí zeptal, jestli s ní kamarádily i poté, upřímně přiznala, že nikoliv. Kvůli zameškaným absencím, krádežím, kdy kradla mimo jiné jídlo spolužákům a poté jej hltavě jedla, dále kvůli její vznětlivé povaze byla, před nařízením ústavní výchovy, 2,5 měsíce v Dětském diagnostickém ústavu Michelský les v Praze. Rok před tím strávila cca 3 měsíce v Psychiatrické léčebně v Motole a také byla 2 měsíce v Psychiatrické léčebně v Bohnicích. K ústavnímu pobytu uvedla, že se jí zde nelíbí, v noci nespí, protože je odloučená od domova a v noci se jí zdá, že jí umírá matka a bratříček, tyto sny se jí údajně opakují téměř každou noc. Jelikož se doma nesetkávala s pochopením ze strany rodičů a se spolužáky měla konflikty, začala utíkat z domova, kde se kamarádila, jak uvádí, s kolotočáři, líbil se jí jejich nezávazný způsob života. Doma se hodně hádala s matkou, se kterou mají, podle ní, podobné povahy. Poté si našla přítele, který vlastní údajně indickou restauraci, kde v průběhu jejích útěků obsluhovala a občas i vařila a také s přítelem trávila noci. Za tímto přítelem směřovaly všechny její útky a u něho byla pokaždé nalezena. Ke konfliktům uvedla, že se jí nelíbí ve skupině, a že zřejmě bude přesunuta jinam, jelikož se nesnese s ostatními. Ostatní dívky jí uráží a uráží její členy rodiny. Nebo se jí smějí při hodině, kdy jí také provokují, protože ona prý pokaždé vybuchne, toto jí sdělil psycholog.

Životní příběh Alžběty dle analýzy dokumentace

Manželství Alžbětiniých rodičů trvalo od r. 1996 do r. 2003, kdy bylo Alžbětě 6 let. Jedním z důvodů rozvodu rodičů byla skutečnost, že se matka o Alžbětu nestarala, a proto ji od jejích 5 do 12 let převážně vychovávala babička (otcova matka). Matka si následně našla přítele, se kterým Alžběta nikdy nevyházela. Již v mateřské škole začala být Alžběta hyperaktivní se sklony k afektivnímu chování, z tohoto důvodu byla vyšetřena na psychiatrické léčebně se závěrem smíšených poruch chování na bázi hyperaktivní poruchy chování a rané citové deprivace. Nejprve byl rodičům doporučen roční odklad školní docházky. Ve čtvrté třídě byla přiřazena do praktické školy, kde měla nadprůměrné výsledky. Po ukončení základní školy nastoupila do učňovské školy, na obor kuchařka. V jejím chování se při sebemenším podnětu začaly objevovat afekty, při kterých napadala spolužáky, ničila pomůcky, byla hrubá, vulgární. Do školy chodila často hladová, zanedbaná, špinavá. Kolem 16. roku se u ní začalo projevoval rizikové chování, začala utíkat z domova, pohybovala se v nevhodné společnosti a přespávala po restauracích. Ve škole měla neomluvené absence. Následovaly krádeže peněz rodičům, krádeže jídla a oblečení v supermarketech. Byla v kontaktu se Svědky Jehovovými a lidmi od kolotočů. Bylo podezření na promiskuitní sexuální chování. Dlouhodobě byla pod dohledem psychiatra, kterým jí byla doporučena medikace, kterou však neužívala. V tomto období přestal otec s babičkou výchovu zvládat, jejich výchova přestala naplňovat potřeby Alžběty, a jelikož nikdo jiný z rodinného kruhu nebyl schopen zajistit náhradní rodinnou péči, byla Alžbětě nařízena ústavní výchova.

Třetí etapa dne 14. 10. 2013 - předložení dokončování vět Alžběta

Ve třetí etapě jsme dívkám předložili písemnost, která obsahovala 35 vět s předepsanými začátky vět, a dívky je podle sebe dokončovaly. Tyto podklady jsou používány při vypracovávání grafologického podkladu pro grafologický posudek, kdy dokončování vět je posuzováno školenými psychology a rozbor písma vypracovává soudní znalec z oboru grafologie. Za účelem pomoci při vyhodnocení dokončování vět, jejichž autentické kopie jsem zahrnul do přílohy této práce, jsem si k jejich posouzení dovolil přizvat mé kolegy, policejního psychologa z Oddělení psychologických služeb Jihomoravského kraje kpt. Mgr. Ivana Rittiga a psycholožku Mgr. Šárku Bartoňkovou z personálního odboru, Oddělení psychologických služeb Jihomoravského kraje, kterým jsem zaslal tyto písemnosti a oni je, ačkoliv byli ošizeni o přímý kontakt s klientkou, stručně analyzovali následujícím způsobem:

Mgr. Šárka Bartoňková

- žije ve fantazii, denní snění – upíná se na to, asi únik z reality,
- trápí ji odchod otce, těžce to nese,
- chce být „správnačka“ – hodná, nápomocná.

Mgr. Ivan Rittig

- usuzoval bych na výchovné problémy,
- za to, že je v ústavu, viní především sebe (sebeobviňující, internalista),
- únik před světem ke zvířatům a do fantazie (koně, fantasy literatura a filmy, upíři apod.),
- má ráda otce, těžce nesla rozvod rodičů, možná opět sebeobviňování.

Čtvrtá etapa dne 14. 10. 2013 – zadání úkolů k analýze produktů člověka, samostatná práce – Alžběta

Po dokončení doplňování vět dívkami došlo k vybrání podkladů a následovalo zadání úkolu, na který měly dívky cca týden času, každé z dívek byla přidělena obálka, ve které byl papír určený k sepsání eseje, jakým způsobem by trávily volný čas během jednoho dne, když by nebyly omezeny jak režimem, tak financemi atd., nebo měly alespoň vypsát denní režim tohoto dne od rána do večera.

K tomu byla přiložena čtvrtka, na kterou měly nakreslit obrázek, který by vyobrazil nějaký úsek z tohoto dne, ke každé obálce byly přiloženy pastelky, aby každá z dívek byla materiálně zajištěna k provedení tohoto úkolu.

Při zadávání úkolu se nejvíce projevila Alžběta, která se již během sdělování instrukcí, dotazovala. K tomuto uváděla, že chce tuto část mít co nejdříve za sebou, a to zejména kvůli tomu, že po instruktáži bude následovat hodina počítačů, při které mají dívky přístup na internet a ona se cítila být bezprostředně ošizená, a obdobně se postavila i k samotnému splnění tohoto úkolu, kdy uvedla:

Svůj jeden den chtěla strávit tím, že bych chtěla natáčet filmy s těmito herci: Paul Wezley, Taylor Hatner, Robert Peterson, Kristen Stewart. Hlavně bych chtěla strávit den s vlky, delfíny a koňmi.

Obrázek bohužel nenakreslila žádný, pouze zřejmě z internetu stáhla obrázek vlka obr. č. 1, který vytiskla na papír a vložila do obálky. Zalepenou obálku odevzdala ještě tentýž den řediteli ústavu, dle instrukcí.

Takto se postavila i k dokončování vět, tyto věty měla dokončené cca po 10 minutách, oproti ostatním dívkám, kterým to trvalo od 30 do 50 min.

Pátá etapa: kategorizace a interpretace dat - Alžběta

V souboru získaných informací se nám podařilo vyhledat požadované kategorie.

Působení rodinných příslušníků

Dle osobní anamnézy dívky se podařilo vyhledat nevhodné a nedostatečné působení rodičů, kteří dívku nedokázali zabezpečit, vykazovala slabé hygienické i pracovní návyky. A ačkoliv rodiče Alžběty nebyli nikdy trestáni, vyhledávala Alžběta rizikovou společnost, kde se dopouštěla opakovaných krádeží, agresivního chování vůči vrstevníkům, kteří se bavili jejími výstupy v důsledku hyperaktivní poruchy chování a rané citové deprivace.

Společnost, ve které byla vychovávána

Dále byla zjištěna špatná sociální situace rodiny, od které následně začala utíkat. V pubertě se projeví sklony k promiskuitnímu chování. S tím byla spojena potřeba Alžběty okamžitého uspokojení potřeb v případě pocitu nedostatku, např. jídla, počítače, internetu, cigaret apod. Indické náboženství, které Alžběta uváděla, nebylo potvrzeno, přítelova rodina patří mezi svědky Jehovovy.

Biologické a fyziologické předpoklady

Dívka trpí afektivními stavy, které byly léčeny v psychiatrické léčebně. Možné převzetí matčina vzoru chování.

Způsob trávení volného času před umístěním do ústavu

Jediný způsob vhodného trávení volného času bylo u prarodičů u koní, kteří však o výchovu dívky před nařízením ústavní výchovy neprojeví zájem.

Způsob trávení volného času v ústavu

Sportovní aktivity a vaření.

Přístup a vliv rizikových faktorů

Převážně negativní, problém s dívkou po psychické stránce, záškoláctví.

Představy a plány do budoucna

Plánuje vaření ve vlastní restauraci nebo v cukrárně.

5.6.2 PŘÍPADOVÁ STUDIE JITKA

Úvodní etapa dne 11. 9. 2013 - polostrukturované interview

Polostrukturované interview s Jitkou trvalo necelých 50 min. Při jejím příchodu jsem opět nejprve pozoroval vzhled a chování. Přišla pohledná dívka, štíhlé postavy, oblečení měla upravené, ihned navázala kontakt, mluvila tichým hlasem, ale její slovní projev působil vyrovnaně a prvotně působila velmi váhavě až flegmaticky. Již při prvním kontaktu mi připadala, že se snaží proklamovat sociálně žádoucí postoje. Společnou komunikaci nalézáme takřka okamžitě, spojuje nás záliba ve psech, i to i v oblíbené rase.

Věk: 17 let.

Vzdělání:

na škole v rámci ústavu obor práce v kuchyni, 2. ročník. V ústavu chce zůstat do 19 ti let a školu dodělat.

Rodinné poměry:

rodiče rozvedeni,

děti: nemá, 2 x interrupce,

matka: mateřská dovolená,

otec: dobře finančně zabezpečení lodník, cestující do Německa, Francie, Anglie,

sourozenci: sestra 23 let,

bratři z otcovy strany.

Ve výchovném ústavu:

1 rok, nařízená ústavní léčba,

předtím:

Dětský diagnostický ústav v Liberci,

záškoláctví – drogy.

Návykové látky:

cigarety: 20 denně, první zkušenost v 8 mi letech,

alkohol: ano, 1. zkušenost v 6 té třídě,

drogy: ano – více v druhé etapě,

prostituce: ne,

sexuální zkušenost: ano; ve 14 ti letech.

Koníčky:

kreslení – velice nadaná, zúčastňuje se soutěží, hudba, telefon, internet.

Oblíbené volnočasové aktivity:

chce chodit na tancování, korálky, recitace.

Životní cíle:

krátkodobé, dodělat školu, další studium na umělecké škole.

Co jí napadne jako první když se řekne volný čas:

zábava, volno, kreslení, internet, filmy, hudba, spontánně: „zahulím si“.

Kriminální minulost:

pokoušela se ukrást měď ze střechy, když byla pod vlivem návykových látek, krádeže oblečení v obchodních centrech.

Útěky:

1 x z volnočasového pobytu v Bratřicích, kdy utekla společně s kamarádkou, po dvou hodinách je chytla vychovatelka, která si stopla vozidlo taxislužby, které pro ně jelo.

2 x pozdější příjezd do ústavu, pokaždé pod vlivem pervitinu.

Co jí nejvíce štve na ústavu:

zvyknout si na režim, 1 x měla průšvih, když v 01:00 hod. kouřila na pokoji.

Co jí nejvíce baví na ústavu:

způsob, jakým se postupem získávání kladných bodů může člověk vypracovat na tzv. „cvičný byt“, kde si samy vaří, perou, telefonují, chodí na internet, líbí se jí výhody oproti ostatním, kteří se na byt nedostanou, může sledovat filmy, kouřit atd.

Jak by změnila dění v ústavu:

jídlo, špatný kuchař.

Čeho se týkaly její tresty:

zejména kouření na pokoji, návrat s dovolenky pod vlivem drog, útěk z Bratřic.

Nejhorší zkušenost z ústavu:

následky útěku.

Druhá etapa dne 19. 9. 2013 – narativní interview – životní příběh dle sdělení Jitky

Životní příběh Jitky je jiný než u ostatních respondentek. Nezažila strádání hladem, žízní, nedostatečnou hygienu, bydlení na okraji chudoby, nepoznala nedostatek peněz nebo

inteligence. Měla problémy s drogami. Jitka v současné době bydlí ve cvičném bytě, k tomuto privilegiu se vypracovala vzorným chováním, kde si musí sama vařit, prát, hospodařit s pracím práškem, musí uvádět, co si bude vařit a z čeho, dále musí mít výborné výsledky ve škole a řídit se programem cvičného bytu. Tedy vyměnila veškeré pohodlí, které mají ostatní v ústavu zabezpečeno automaticky za trochu prostoru pro sebe a hlavně za svobodu. Cvičný byt téměř plně odpovídá samostatnému bydlení. V tomto bytě klientky občas zkontrolují vychovatelé, ředitel, nebo někdo z pedagogických pracovníků, aby si dívky, jak mi bylo sděleno: „*Nevařily jenom hranolky.*“ Tomuto však předcházela úplně jiný styl života. V prvním etapě jsem se u Jitky odkazoval na téma drog, kterému jsem se chtěl věnovat v této části. Když jsem však začal hovořit s touto dívkou a dostali jsme se na téma drogy, rozhodně jsem neočekával to, co následovalo. Nejprve uvedla, že jí byla nařízená ústavní výchova jenom z důvodu, že začala trochu zlobit. K drogám uvedla, že marihuanu kouřila od 14 let a nepovažovala ji ani za drogu, jelikož ji kouřila denně. Ve čtrnácti letech začala i svůj sexuální život. Následoval experiment s pervitinem, nejprve tzv. na alobal, to jí bylo kolem 15 - 16 let, dále zkusila extázi, která jí příliš neoslovila, jelikož byla prý slabá. Dále jí zklamal koks, který byl také slabý, co stálo za zmínku, byl Trip LSD, který byl dle jejího sdělení hodně dobrý. Jelikož mě zaujalo množství vyzkoušených drog a jejich přístupnost, dotazoval jsem se, kde na to brala finanční prostředky, protože mi uváděla, že kradla akorát oblečení a jednu měděný okap. Na toto mi sdělila, že i bez prostituce mají hezký holky drogy zadarmo. I přes skutečnost, jakou mi sdělovala výhody cvičného bytu, které si užívá, mi připadalo, že o drogách mluví velice nad věcí, jako by si neuvědomovala jejich zrádnost a nebezpečí. Jelikož jsem věděl, že hovořím s inteligentní dívkou a z hovoru vycítil, že jsme našli společnou řeč, odhalil jsem své skutečné povolání policejní inspektora, kterou jsem ostatním dívkám utajil. Aniž bych jí začal poučovat, začal jsem jí vyprávět pozměněné příběhy z praxe, které jí rozhodně otřásl, ale toto jsem učinil až po ukončení interview, aby nedošlo k ovlivnění jeho výsledku.

Životní příběh Jitky dle analýzy dat

Rodinné zázemí měla Jitka oproti ostatním dívkám zajištěno nadstandardní. Otec je lodník, který měl nadprůměrně vysokou mzdu, která však byla vykoupená časem stráveným v zahraničí (Anglie, Německo, Francie), dále byla tato skutečnost vykoupena jeho nepřítomností a nedostatečným působením na dceru. Po rozvodu rodičů zůstala Jitka s matkou a jejich ekonomická situace se částečně zhoršila. Dcera otce jako autoritu uznává, možná účelově kvůli dostatečnému finančnímu zázemí. Během puberty ji přestala matka zvládat,

Jitce se hromadily absence ve školní docházce, následovalo experimentování s drogami, ke kterým ji přivedl drogově závislý přítel, který se následně k dívce a matce přistěhoval a v drogovém opojení matku několikrát fyzicky napadl. Po těchto napadeních nastal další ekonomický zvrat, kdy kvůli nedostatku financí a dluhu na elektřině dojde k odpojení elektřiny a v domácnosti je nedostatek potravin. Matka na třídní schůzky nechodila, o prospěch se nezajímala a absence omlouvala prostřednictvím SMS. S přístupem k drogám Jitka inklinovala k rizikovému sexuálnímu chování, kdy v jeho důsledku byla nucena dvakrát podstoupit interrupci. Následně byla umístěna do Dětského diagnostického ústavu v Liberci a poté do výchovného ústavu. V ústavu, kde byla vzdálena od rizikového prostředí, se výrazně uklidnila, byla introvertní a adaptibilní. K ostatním byla vstřícná, kamarádká, ke svému okolí vnímavá. Chybí jí, a vždy chyběl kritický pohled na přítele. Z dovolených vycházek se několikrát vrací pozdě a pod vlivem drog, nepopírá schůzky s přítelem. V průběhu pobytu od tohoto jednání upouští, získává důvěru, kladné body a dostává se na cvičný byt.

Třetí etapa dne 14. 10. 2013 – předložení dokončování vět Jitka

Jak jsem již uvedl, tak ve třetí etapě jsme dívkám předložili písemnost s předepsanými začátky vět a dívky je podle sebe dokončovali, jedná se o část testu. Během dokončování vět jako jedna z mála nevyrušovala, v odpovědích přemýšlela, na zodpovězení vyčerpala 50 min. a snažila se. U otázek, u kterých si nebyla jistá, se aktivně dotazovala, aniž by vyrušovala.

Přizvaní odborníci Mgr. Ivan Rittig a psychologka Mgr. Šárka Bartoňková stručně analyzovali dokončování vět Jitky takto:

Mgr. Šárka Bartoňková

- chtěla by se osamostatnit a vyřešit si minulost, patrně problémovější vztah s otcem, expřítelem,
- citlivější, přemýšlivá,
- potřebuje kolem sebe lidi – podporu, porozumění,
- přemýšlí o filosofických tématech – lidstvo, svět a budoucnost,
- tendence svalovat vinu na druhé,
- poměrně chytrá.

Mgr. Ivan Rittig

- chce se osamostatnit,
- odolná, výbušná a náladová – zaujala mne kombinace těchto vlastností,

- prošlo si rozvodem rodičů, proto nejspíše neuznává manželství jakožto instituci,
- usuzoval bych na vysokou pravděpodobnost problémů ve vztazích.

Čtvrtá etapa dne 14. 10. 2013 – zadání úkolů k analýze produktů člověka, samostatná práce – Jitka

V této etapě se Jitka projevila, jako přemýšlející a výtvarně nadaná, obě práce odevzdala v termínu, napsala denní režim od rána do večera a ve spojitosti s tím co napsala, také namalovala obr. č. 2.

V odpovědích uvedla:

09:00 vstávání

09:10 snídane

09:40 malování, oblékání

10:15 jdu nakupovat něco krásného na sebe společně s kamarádkami

12:00 jdeme do restaurace na společný oběd

13:00 jdu domů sbalit si věci

14:00 odlétám na Jamaiku

18:00 jsem na místě, jdu si prohlédnout okolí

19:00 jdu na večeři

19:30 odlétám do New Yorku

22:00 Jsem na místě, jsem nově oblečená a připravená poznat noční město...

? Ráno po probuzení odlétám domů zpět do ČR.

Pátá etapa – významové kategorie – Jitka

V souboru získaných informací se nám podařilo vyhledat požadované kategorie.

Působení rodinných příslušníků

Zde by se dalo působení rodinných příslušníků nazvat nepůsobením, nedostatek komunikace s rodiči, nepřítomnost cestujícího otce.

Společnost, ve které byly vychovávány

Bez přítomnosti otce, nedostatečná komunikace s matkou, nedostatečná autorita matky.

Způsob trávení volného času před umístěním do ústavu

Partner, návykové látky, pasivní trávení volného času.

Způsob trávení volného času v ústavu

Klientce bylo doporučeno vhodně strukturovaným programem volnočasových aktivit, odklonit ji od desociálního vývoje.

Nevhodný přístup a vliv rizikových faktorů

Drogy, částečně kriminalita, potraty, záškoláctví.

Představy a plány do budoucna

Jsou utvořeny upevňovány zkoumány, zda nejde o únikový mechanismus.

5.6.3 PŘÍPADOVÁ STUDIE KVĚTA

Úvodní etapa dne 11. 9. 2013 – polostrukturované interview

Polostrukturované interview s Květou trvalo necelých 60 min. Při jejím příchodu jsem se opět nejprve zaměřil na vzhled a vnější vystupování. Přišla rázná dívka, před kterou mě varovali všechny vychovatelky, říkají jo divoženka, která nebere ohledy na nic a na nikoho. Pokud jí někdo rozčílí, tak se s ostatními dívkami dokáže poprat, nebo řádně pohádat. Přišla dívka, která měla tmavou snědou pleť a výrazně tmavé oči. Její oblečení působilo upraveně a čistě. Usedla naproti mně, zkřížila si ruce před hrudník, dala nohu přes nohu a její pohled mě téměř propíchoval. Během jejího projevu mi její slovní zásoba přišla podprůměrná, často mi chtěla sdělit rychle myšlenku, ale musel jsem jí dopomocet, najít vhodný výraz, který by vystihl to, co mi chtěla v rychlosti sdělit.

Věk: 17 let.

Vzdělání:

na škole v rámci ústavu obor práce ve stravování, 2. ročník.

Rodinné poměry:

rodiče rozvedeni.

Děti: nemá,

matka: o matce nic neví,

otec: nemocný cukrovkou, je starý,

sourozenci: 2 bratři z otcovy strany 13 a 14 let,

1 sestra 8 let.

Ve výchovném ústavu:

1,5 roku, nařízená ústavní léčba,

předtím:

Klokánek, umístěna ve 4 letech,

poté Dětský domov Ledce 6 let,

poté Dětský domov Sedlec Prčice 3 roky.

Návykové látky:

cigarety: 10 denně, první zkušenost v 6 ti letech,

alkohol: nepije, nechutná, a když pije tak je poté agresivní a pere se,

drogy: ano, občas marihuana,

prostituce: ne,

sexuální zkušenost: ano; 1. zkušenost v 16 ti letech.

Koníčky:

tanec, zpěv, nechtěla zpívat, ale údajně zpívá ráda maďarsky (otec Maďar), má ráda procházky a v rámci VÚ míčové hry.

Oblíbené volnočasové aktivity:

míčové hry, fotbal, florbal, tancování.

Životní cíle:

chce odcestovat na Kubu, tam chce tancovat, zpívat, učít se řeč, chce dělat v kosmetickém salonu nehty, případně vlasy.

Co jí napadne jako první když se řekne volný čas:

kamarádi, táta, učení ve škole, nakupování věcí.

Kriminální minulost:

podmíněný trest za rvačku s dívkou, když byla opilá a to jelikož napadená dívka chtěla po kamarádovi drogy, které nesnáší, a proto jí napadla. Krádeže: nekrade.

Útěky:

Výchovný ústav: neutekla, pouze pozdní návraty,

Dětský domov Ledce: pokusila se i 20 x za den,

Vždy jí policie našla při pátrání po osobách v parku.

Co jí nejvíce štve na ústavu:

drzí vychovatelé, to že jí nadávají vychovatelé do cikánů, vadí jí nedostatek svobody.

Co jí nejvíce baví na ústavu:

pár kamarádů, spolubydlící, škola – chce se vyučit.

Volnočasové aktivity čas, který zabezpečuje výchovných ústav, nepovažuje za volný čas, pouze za nutnou výplň.

Jak by změnila dění v ústavu:

povolit kouření, chybí jí volnost, chtěla by rodinné prostředí.

Čeho se týkaly její tresty:

pozdních příchodů, nadávala vychovatelce (když jsem se jí zeptal jak? - dostala dlouhý záchvat smíchu) - velice vulgárně.

Nejhorší zkušenost z ústavu:

skupiny některých holek, které se neumí k sobě navzájem chovat, opět uvedla, že jí chybí rodinné prostředí.

Druhá etapa dne 19. 9. 2013 - narativní interview – životní příběh dle sdělení Květy

Životní příběh Květy tak, jak mi jej vylíčila, se odehrává v romské komunitě, v níž se v rámci socializace, Květa neučila, jak vycházet a hrát si s ostatními dětmi, určit si vnitřní hranice, základy slušného chování a ani si neosvojila základní sociální zkušenosti, odpovídající majoritní normě. Květa, stejně jako mnoho romských dětí si osvojila normy minoritní skupině, ve které vyrůstala. Zde se naučila věci důležité pro přežití v tomto prostředí, od malička byla nucena krást, následovaly podvody a naučené lhaní, chyběly jí vhodné výchovné prostředky, téměř neměla hračky. Květa z důvodu absolutní absence matčiny výchovy vyhledávala a okrádala ostatní děti, toto jí uvnitř tak tvrdě poznamenalo, že se u ní projevila kleptomanie, a to z důvodu citové i hmotné deprivace. I přes tyto skutečnosti má nutkání celou rodinu, kromě matky, prezentovat v pozitivním světle. Matku nepovažuje za člena rodiny. Otevřeně a nevybíravě hovořila o negativních zkušenostech s matkou. Matku nazvala: „šlapkou, která si jejich rodiny nevážíla“. Dále uváděla, že byla několikrát přítomná tomu, když si matka vpichovala nitrožilně drogu, a to přímo doma v době, kdy otec byl v hospodě nebo na návštěvě u sousedů. Matku otevřeně nazvala: „feťáčkou, která si v jednom z pokojů doma vařila drogy“, které také distribuovala. Toto vše stačila prožít do 4 let, poté byla umístěna do Klokánku, následoval Diagnostický ústav Dobřichovice, poté Dětský domov Ledce a Dětský domov Sedlec Prčice. Květa se s novým prostředím sžívala rychle, dodržování režimů jí ale činilo problémy.

Květa dále uvedla, že má mnoho snů a přání, které by chtěla uskutečnit, chtěla by vycestovat na Kubu, zde by chtěla tančit a zpívat, nemusela by mít ani peníze, ale láká jí svoboda, má ráda přírodu, zvířata a je velice všímavá, ráda se nechává chválit. Výborné výkony podává ve sportu obzvláště v míčových hrách. Zde se projevuje její nespoutaná povaha a touha po úspěchu.

S ohledem na její nespoutanost a povahu si jde tvrdě za svým a nedá se. Bohužel její nespoutanost se projevuje tak pokud je posilněna alkoholem. Posilněná alkoholem se totiž poprala s jinou dívkou, za toto byla odsouzena podmíněným trestem. Toto napadení zdůvodnila tak, že napadená dívka chtěla po kamarádovi drogy, které ona osobně nesnáší, jelikož má negativní zkušenost s matkou a její závislostí. Dále uváděla, že neuznává vychovatele, protože jsou drzí, že holkám nadávají do cikánů a celkově, že jí vadí nedostatek svobody. Naznačila problém etiketizace dívek z ústavu. Vadí jí, že při přechodu do školy jsou doprovázeny vychovateli, čímž se okolo jdoucí lidé na ně zaměřují. Uvedla, že se okolní lidé na ně dívají, jako na „ty z ústavu“. Celkově se během rozhovoru velice uvolnila, domnívám se, že se mi jí v průběhu rozhovoru podařilo tzv. rozmluvit a otevřít, poté se hodně usmívala, začala se chválit, jak je na praxi šikovná a to až neskromně.

Životní příběh Květy dle analýzy dat

Dalším zkoumáním bylo zjištěno, že výchovné problémy se u Květy začali projevovat v roce 2005, kdy matka přestala pobývat doma a Květa ní začala utíkat. (V této době začala být Květa hospitalizována na psychiatrii). Důvodem nařízení ústavní výchovy bylo problematické dívčíno chování, nerespektování otcovy autority a celkově špatná rodinná situace. Jarmila byla nedostatečně přijímána matkou a rodinné prostředí bylo celkově citově chudší, a proto vyhledává kontakt s mladší sestrou a ke kamarádkám si vytváří zidealizovaný kompenzační vztah. Během celé doby, kterou strávila Květa po ústavech, jí matka mnohokrát slibovala návštěvy, vycházky, které se za celou dobu uskutečnily pouze dvakrát. Veškeré mnohokrát slíbené, ale neuskutečněné návštěvy Květa velice těžce nesla a obrečela. Z techniky testů nedokončených vět, který proběhly s Květou v minulosti, vyšlo najevo, že Květa si nepřeje mít konflikty, chce mít hodně kamarádů, se všemi chce vycházet, chce být s maminkou a celkově vyjadřuje potřebu, aby se měli všichni rádi, toto však schovává za svou povahu.

Její velkým mínusem je, že si ráda vymýšlí, při lžích bývá přistihována. Psychologem jí byla doporučena práce na obnovení kontaktu s rodinou, kde je silná vazba na sourozence.

Dále bylo doporučeno důsledné vedení s důrazem na dodržování pravidel, užití pozitivní motivace a vhodné strukturování volného času. Umožnit dívce zážitky úspěchu, která vyžaduje individuální přístup a vyšší toleranci pro objektivní fungování ve skupině.

Třetí etapa dne 14. 10. 2013 - předložení dokončování vět – Květa

Třetí etapu výzkumu přijala Květa rozpačitě, možná se cítila trapně, ale po předložení dokumentu se do něj začetla a u otázek přemýšlela. Vyplněno měla cca za 45 min., pokud větě nerozuměla, tak se aktivně dotazovala a požadovala radu, nebo příklad. Zejména u této dívky došlo u odpovědí, u kterých váhala, ke znatelné změně sklonu písma u prvního slova, celkově písmo bylo velice špatně čitelné a projeví se gramatické chyby.

Přizvaní odborníci Mgr. Ivan Rittig a psycholožka Mgr. Šárka Bartoňková stručně analyzovaly dokončování vět Jitky takto:

Mgr. Šárka Bartoňková

- neuspokojivé rodinné zázemí, zejm. ze strany matky,
- bezchybná, sobecká,
- zahořklá, otrkaná,
- problémy ve škole.

Mgr. Ivan Rittig

- pravděpodobně Romka,
- negativní vztah k matce, pozitivní k otci a sourozencům,
- laxní v přístupu k úkolům (ve škole, možná také v běžném životě),
- bohémka-hudba, tanec, užívání si.

Čtvrtá etapa dne 14. 10. 2013 – zadání úkolů k analýze produktů člověka, samostatná práce – Květa

Zadání úkolů k analýze produktů člověka, samostatná práce, přibrání odborníků k analýze, a konzultace nad získanými výsledky ze třetí etapy dokončování vět – Květa práci nedoručila.

Pátá etapa – významové kategorie – Květa

V souboru získaných informací se nám podařilo vyhledat požadované kategorie.

Působení rodinných příslušníků

Nevhodné působení matky a její rizikové chování před dětmi, např. v planých slibech o návštěvách atd., nedošlo k vytvoření sociální gramotnosti (dítě ulice).

Společnost, ve které byly vychovávány

Romská komunita, odlišné sociální normy od majoritní společnosti a jejich následný konflikt.

Způsob trávení volného času před umístěním do ústavu

S ohledem na matku, zneužívající návykové látky, a pasivní přístup otce se o rodinném trávení volného času nedá hovořit.

Způsob trávení volného času v ústavu

Dívka je od 4 let po ústavech a dětských domovech, kde jsou volno časové aktivity řízeny, nebo usměrňovány režimem a ekonomickými možnostmi.

Nevhodný přístup a vliv rizikových faktorů

Ze strany matky drogy, kriminalita - kleptomanie, záškoláctví.

Představami a plány do budoucna

Jsou utvořeny, ale jejich realizace je takřka nulová, chybí krátkodobé i dlouhodobé cíle.

5.6.4 PŘÍPADOVÁ STUDIE MARIE

Úvodní etapa dne 11. 9. 2013 – polostrukturované interview – první setkání s dívkami

Polostrukturované interview s Marií trvalo necelých 60 min. Při jejím příchodu jsem se opět nejprve zaměřil na vzhled a vnější vystupování. Přišla malá snědá dívka s milým úsměvem, na které bylo znatelné těhotenské břicho. Byla upravená, vlasy stažené do culíku. Oblečení působilo upraveně a čistě. Její slovní projev se mi jevil nezrale až infantilně s převažujícím pozitivním laděním.

Věk: 17 let.

Vzdělání:

na škole v rámci ústavu obor práce ve stravování, 2. ročník.

Rodinné poměry:

otec vdovec.

Děti: nemá, na počátku výzkumu byla v 5 měsíci těhotenství, čeká syna Rudolfa,

matka: zemřela v jejích 5 ti letech,

otec: vyučený, zedník, nyní dlouhodobě nemocný s nohou, invalidní důchodce,

sourozenci: 1 bratr 22 let, základní vzdělání, zaměstnaný,

1 sestra.

Ve výchovném ústavu:

14 dní, nařízená ústavní léčba,

předtím:

Dětský domov Jablonec nad Nisou 10 let, kvůli útěkům přemístěna do

Dětského domova v Liberci 2 měsíce, z důvodů útěků,

Dětský domov Hotovičky.

Návykové látky:

cigarety: nyní nekouří, první zkušenost v 12 ti letech,

alkohol: nepije, 1 x ochutnala sekt při oslavě ve 14 ti letech,

drogy: ano, občas marihuana,

prostituce: ne,

sexuální zkušenost: ano; 1. zkušenost v 14 ti letech s otcem dítěte.

Koníčky:

tanec, chodila do skupiny Angels breakers, ráda chodí do školy.

Oblíbené volnočasové aktivity:

v ústavu je 14 dní, a jelikož je těhotná, tak nemůže tančit, jinak by chodila do tanečního kroužku.

Životní cíle:

má strach z budoucnosti, bojí se porodu, chce, aby bylo dítě a celá rodina zdravá.

Co jí napadne jako první když se řekne volný čas:

jít ven, za zábavou, být s přítelem, procházky, svoboda, dělat si kdy chce a co chce.

Kriminální minulost:

ne.

Útěky:

z dětského domova chtěla utéct i 20x denně, ale pokaždé se se strachem vrátila. Nejdéle byla na útěku 5 měsíců u přítele Rudy, udala jí sestřenice, se kterou utekla z ústavu, která ale neměla kde bydlet a záviděla jí bydlení s Rudou, kde jí nic nechybělo.

Co jí nejvíce štve na ústavu:

nelíbí se jí režim, chtěla by častější vycházky, nebo domů.

Co jí nejvíce baví na ústavu:

nic, nedokázala hodnotit po 14 dnech v ústavu.

Jak by změnila dění v ústavu:

chybí jí vycházky.

Čeho se týkaly její tresty:

nemá tresty je 14 dní a známky má dobré, s vychovateli vychází.

Nejhorší zkušenost z ústavu:

doba než si ve skupině, nebo na pokoji „vybojuje“ svojí pozici, holky jí dávali najevo, že je tu nová.

Druhá etapa dne 19. 9. 2013 - narativní interview – životní příběh dle sdělení Marie

Životní příběh Marie se velice podobá příběhu Květy. Obě dívky byly ošizeny o mateřskou lásku. Květa z důvodu nezájmu a planých slibů matky, Marie z důvodu smrti matky, která jí zemřela, když jí bylo 5 let. Na matku si takřka nepamatuje, vybavuje si pár momentů. Vybavuje si, že chvíli žila s otcem, na kterého vzpomíná v dobrém, ale nakonec byly se sestrou umístěny do Dětského domova v Jablonci nad Nisou, kde byla cca 10 let. Zde se potkala se současným přítelem Rudou, do kterého se zamilovala a s ním také otěhotněla. V dětském domově měla ráda kroužky tance, chodila do skupiny Angels breakers, ale z důvodu útěků se nikdy nezúčastnila vystoupení. Ruda, jelikož dosáhl zletilosti, byl z domova propuštěn a v současné době bydlí v Jablonci nad Nisou, kde pracuje jako automechanik. Jak uvedla, Rudovi zazlívá, že s ním otěhotněla, ale přitom ho hluboce miluje. Po jeho odchodu z dětského domova k němu začala utíkat, ale pokaždé ji u něj našli a putovala zpět. Ruda jí údajně několikrát domlouval, ať neutíká, že jí kvůli útěkům přemístí jinam, což se opravdu stalo a byla přemístěna do Dětského domova v Liberci, zde byla cca 2 měsíce, odkud opět opakovaně utíkala, následně byla přemístěna do výchovného ústavu, kde je nyní 14 dní.

Uváděla, že si společně s Rudou plánují budoucnost, který se o ně postará. Opakovaně se svěřila s obavou života venku, jelikož o ní, bylo odmalička postaráno, aniž by se musela nějak zvlášť snažit a nyní se bude muset postarat nejen o sebe, ale i o dítě. Také má strach

z blížícího se porodu. V noci moc nespí, jelikož se často stává, že dlouho trvá, než spolubydlící obstará plačící dítě a to jí několik posledních nocí hodně vadilo.

Životní příběh Marie dle analýzy dat

Výchova a socializace probíhala pod taktovkou otce, se kterým žili v romské komunitě v Tanvaldu. I přes velice dobré vztahy s otcem, svou péči o děti naprosto nezvládal, a to ani při stanovení dohledu. Otec nebyl schopen trvale zlepšit domácí prostředí, ani hygienu nezletilých dětí tak, aby byla dodržována základní hygienická pravidla, do bytu byla zavedena pouze studená voda a elektřina. Děti onemocněly svrabem, měli blechy, vši, otec se nedokázal postarat o léčbu v případě onemocnění. Dále měly absence ve vyučování a to 273 hodin z toho 257 neomluvených za jeden školní rok. V této době nebyli žádní příbuzní, kteří by se o sestry dokázali postarat. Z těchto důvodů byla nařízena ústavní léčba. Sestry si v novém prostředí zvykaly dobře, dobře se aklimatizovaly.

Marie je schopná respektovat autoritu. Těší se zájmu a pozornosti dospělých, chová se bezprostředně, bez většího ohledu na své okolí, ve svých projevech se nechá usměrnit. Intelektově spadá na hranici pásma mírného až výrazného průměru.

Nedostatek utvoření vnitřních hranic a nedostatečná sociální inteligence se projevila zejména v dětství. Např. v sedmi letech, kdy již ostatní děti navštěvují první stupeň, byla se sestrou v obchodě, ve kterém si chtěla vzít z regálu lízátko. Sestra jí to zakazovala, že pokud nemá peníze, tak si to nemůže vzít, toto se jí vrylo do paměti a tehdy dostala šílený záchvat pláče. Nic neodcizila, ale bylo jí to líto.

Třetí etapa dne 14. 10. 2013 - předložení dokončování vět Marie

Třetí etapu výzkumu přijala Marie velice rozpačitě, nerozuměla otázkám a při hlasitém dotazování četla zadání otázky s chybami, teprve když si při dotazu větu přečetla nahlas, všimla si, že zadání nerozuměla, jelikož si ji řádně nepřečetla. Měla největší problémy s vyplněním dokončení vět ze všech. Dá se říci, že se aktivně dotazovala po celou dobu, a když jí nebyla vysvětlena otázka, přestávala pracovat. Teprve, když jsem se jí věnoval individuálně, k práci se vrátila a úkol dokončila. Písmo používala pouze tiskací a používala výhradně měkká i, tedy kromě psaní tvrdého y po samohláskách, čímž se dopustila mnoha gramatických chyb.

Přizvaní odborníci Mgr. Ivan Rittig a psycholožka Mgr. Šárka Bartoňková stručně analyzovaly dokončování vět Jitky takto:

Mgr. Šárka Bartoňková

- prostší, jednodušší, naivní,
- problémy s učením,
- neuspokojivé rodinné zázemí,
- orientovaná na rodinu.

Mgr. Ivan Rittig

- pravděpodobně Romka,
- čeká dítě,
- je společenská a nerada je sama,
- v ústavu se jí nelíbí, chtěla by být doma, asi s přítelem, protože otce nenávidí,
- naivní závislá na druhých.

Čtvrtá etapa dne 14. 10. 2013 - zadání úkolů k analýze produktů člověka, samostatná práce – Marie

V této samostatné etapě výzkumu Marie namalovala obrázek č. 3. I zde se projevila jako citlivá dívka, očekávající narození dítěte. Nevypracovala však písemnou část, ve které bylo od dívek požadováno sepsání eseje, na místo toho nakreslila, co by si dala k snídani, co k obědu a k večeři, a to na obrázku č. 4.

Pátá etapa - významové kategorie - Marie:

V souboru získaných informací se nám podařilo vyhledat požadované kategorie.

Působení rodinných příslušníků

Nedostatečné působení otce při osvojení základních hygienických, čímž došlo k bezprostřednímu ohrožení jejího zdraví.

Společnost, ve které byly vychovávány

Romská komunita, odlišné sociální normy od majoritní společnosti.

Způsob trávení volného času před umístěním do ústavu

Úmrtí matky v jejím raném věku, velké množství neomluvených hodin ve škole, které trávila na ulici nebo v komunitě.

Způsob trávení volného času v ústavu

Dívka je od 5 let umísťována po dětských domovech a ústavech, kde jsou volnočasové aktivity řízeny, nebo usměrňovány režimem a ekonomickými možnostmi.

Nevhodný přístup a vliv rizikových faktorů

Záškoláctví.

Představy a plány do budoucna

Jsou utvořeny, ale jejich realizace je takřka nulová, chybí krátkodobé i dlouhodobé cíle.

5.6.5 PŘÍPADOVÁ STUDIE JAMAICA

Úvodní etapa dne 11. 9. 2013 - polostrukturované interview – první a poslední setkání s Jamaikou

Polostrukturované interview s Jitkou uteklo velice rychle, i když trvalo přes hodinu a vychovatelka mě upozorňovala, že Jamaica musí na další vyučovací hodinu do jiné budovy, a jelikož je notorická útěkářka, tak abych na ní dal pozor. Při jejím příchodu jsem opět nejprve pozoroval vzhled a chování. Přišla drobná pohledná dívka, velice štíhlé až hubené postavy, oblečení měla upravené, obličej měla namalovaný a celkově působila upraveným dojmem. Od začátku si držela odstup a svým chováním mi dávala velice najevo, co si o mně myslí a nechtěla příliš odpovídat. Během komunikace promrkávala a při tomto lámala oči v sloup, při tom se ošívala, seděla na křivo, mikinu měla staženou až do dlaní, kterými si mikinu přidržovala. Tento jsem již způsob neverbálního projevu, jsem již mnohokrát viděl u narkomanů bez ohledu na pohlaví. Je zvláštní, že každý jsme jako osobnost jedineční, jak jsem mimo jiné uváděl v teoretické části, avšak po několikaletém působení drog jsou uživatelé přinejmenším ve svém tělesném a slovním projevu takřka totožní. A jak se následně ukázalo, nebyl jsem daleko od pravdy. Stejně jako Jitka i Jamaica měla zkušenosti s drogami. Po několika minutovém rozhovoru, kdy mi otevřeně sdělila, že souhlasí se zveřejněním svého příběhu, ale že se již více nevidíme, jelikož při nejbližší příležitosti z ústavu uteče, rozhodl jsem se u Jamaiky propojit první a druhou etapu výzkumu a získat od Jamaiky co nejvíce informací. Po chvíli jsem zjistil, že Jamaica se nezdráhá sdělit cokoli a tzv. potřebuje publikum, které jsem jí s propiskou v ruce velice rád poskytl.

Věk: 17 let.

Vzdělání:

na škole v rámci ústavu obor práce ve stravování, dva měsíce před závěrečnými zkouškami z ústavu utekla.

Rodinné poměry:

rodiče rozvedeni,

děti: nemá,

matka: dispečerka v nějaké agentuře,

otec: šéfkuchař ve vlastní restauraci v Dejvicích, předtím kuchař v Bastile na Ruzyni,

sourozenci: sestra 15 let ZŠ.

Ve výchovném ústavu:

od 15 ti let, nařízená ústavní léčba,

předtím:

Smíšený ústav v Praze 1 měsíc,

Dětský diagnostický ústav v Praze v Krči 2 měsíce.

Návykové látky:

cigarety: 20 denně, první zkušenost v 13 ti letech,

alkohol: ano, 1. Zkušenost ve 13 ti letech, na večírku co kdo přinesl,

drogy: ano – více v životním příběhu,

prostituce: ne,

sexuální zkušenost: ano; ve 13 ti letech s přítelem.

Koníčky:

od 8 let cvičila s mažoretkami, a poté i trénovala malá děvčata, mezinárodní soutěže.

Oblíbené volnočasové aktivity:

s tátou tenis a v rámci ústavů reprezentovala atletiku, běh, plavání, volejbal.

Životní cíle:

usadit se, chce bydlet sama, otec jí zařídí práci, asi v Německu, zde si chce sehnat bydlení.

Co jí napadne jako první když se řekne volný čas:

být venku z ústavu, svoboda, kmoši.

Kriminální minulost:

záškoláctví, distribuce drog, šikana.

Útěky:

neustále,

minimálně 5 x z výchovného ústavu,

2 x z Dětského diagnostického ústavu,

vždy jí policie našla při pátrání po osobách v parku.

Co jí nejvíce štve na ústavu:

nic jí na tomto ústavu neštve, vadí jí režim, nikdy neměla cvičný byt, ani vycházky jelikož pořád utíkala a než aby čekala, že něco dostane, tak raději znovu uteče a bude mít volno hned.

Nakonec uvedla, že jí vadí zákaz kouření.

Co jí nejvíce baví na ústavu:

je zde dlouho všichni jí znají a respektují.

Jak by změnila dění v ústavu:

úprava režimů.

Čeho se týkaly její tresty:

zejména kouření na pokoji, návrat s dovolenky pod vlivem drog, neustálé útěky.

Nejhorší zkušenost z ústavu:

jednání s vychovateli.

Druhá etapa téhož dne 11. 9. 2013 – narativní interview – životní příběh dle sdělení

Jamaika

Životní příběh Jamaiky a zážitky, které mi popsala v průběhu našeho sezení, mne z příběhů dívek zasáhl nejvíce. Sama o sobě ráda uváděla, že pochází z rodiny „světských“. Již v jejím dětství byla vystavena do pozice, se kterou se nedokáže srovnat leckterý 30 ti letý muž, či žena. Její otec, jelikož byl pracovně velice zatížen, se o dívku příliš nestaral, dívka byla od malička nucena starat se o sebe sama, kupovala si snídaně, na obědy chodila do jídelny a večeřela buď to doma, nebo si něco koupila cestou domů. I přes veškeré denní výdaje jí zůstávalo denní kapesné ve výši 200,- Kč až 300,- Kč denně. O matce se v tomto období vůbec nezmiňovala, a pokud ano, tak s nelibostí, údajně uměla vařit drogy. Matka s otcem nežila a užívala si nespoutaný život. Otec Jamaiku zapsal do kroužku mažoretek, toto jí velice bavilo a již od 8 mi let v tomto odvětví úspěšně reprezentovala Českou republiku a to i na mezinárodních soutěžích. V 13 ti letech dokonce trénovala malé dívky, které s mažoretkami začínaly. V tomto věku však vycítila nedostatek času, který si pro ni otec

vyčleňoval, a tak se začala scházet s chlapci. Začala chodit s drogově závislým mladíkem, který vařil pervitin a pěstoval marihuanu. Tehdy poprvé poznala, jak chutnají drogy. Jelikož přítel drogy nejen vařil a distribuoval, ale také drogy užíval, měla k dispozici jakékoliv množství, a to buď aby tyto drogy užívala, nebo si je prodala a měla z toho peníze. Otec si zneužívání drog nevšiml, tato skutečnost byla zjištěna, až když jednou Jamaika při hodině usnula a když jí učitelka budila, tak vypadlo Jamaica z podprsenky 5g marihuany. Ve vyprávění Jamaica uváděla: *„na této škole tehdy jely drogy, tak to kurátorka vše hodila na mě, aby někoho potrestali“*. Následně Jamaiku umístili do Dětského diagnostického ústavu v Praze - Krči, následně do Hotkoviček, které byly jako přestupní stanice do výchovného ústavu. Jelikož nebyla spokojená s režimem, tak z ústavu opakovaně utíkala. V jednom případě utekla dokonce na 7 měsíců. K drogové závislosti uvedla, že jak marihuanu, tak pervitin, tzv. na alobal, zkusila poprvé ve 13 ti letech, následně začala pervitin šňupat, jelikož byla nucena si zvyšovat dávky, tak se rozhodla, že na Silvestra o půlnoci (tehdy jí bylo 14 let) poprvé vyzkouší pervitin nitrožilně. Pobaveně říkala: *„Jak na Nový rok, tak po celý rok“*. Když jí pervitin omrzel, toužila vyzkoušet něco nového, jiného. Následovalo LSD, houbičky, heroin, občas marihuana, kokain, extázi, Trip. K tomuto uvedla, že: *„s obstaráním Tripu nikdy nebyl problém, jelikož kámoš dělal 3 měsíce v lékárně, tak jsme měli celkově přísun všeho“*. Jediné, s čím měla negativní zkušenosti byly opiáty, kdy s kamarádem nařezávali makovice a po sběru si následně tyto sběry „šlehalí“. Po této aplikaci se všem po celém těle udělali 2 centimetrové boláky, které si pokoušeli mazat framykoinem a dalšími mastičkami, avšak po odloupení strupu, nebo stržení se bolák objevil zpět. Dále uváděla, že užívala tzv. „neurole“ jako je Tramal a poté pupínky zmizeli. Po každém experimentu se však vrátila zpět k pervitinu. K dotazu, jak se jí podařilo vyhnout nalezení a vypátrání při 7mi měsíčním útěku uvedla, že jí několikrát kontrolovali policisté. Ale ona nikdy u sebe nenosí občanský průkaz, aby ho u ní nenalezli, a při dotazu uvádí naučené osobní údaje jedné dívky, včetně rodinných příslušníků, která je jí podobná. Jako doplnění uváděla, že: *„vím, že policajti na ulici nemají možnost, při lustraci osobních údajů, nahlédnout na fotografie (pozn. skutečně tomu tak je) no a pokud by si mě chtěli odvézt ke ztotožnění na služebnu začnu s nimi flirtovat a většinou to dobře dopadne a policajti se spokojí se dělenými údaji“*.

Během nejdelšího 7mi měsíčního útěku jejího přítele zavřeli do věznice a ona se tzv. potloukala tak dlouho, až si našla nového přítele na Vysočině. Jak uváděla, jednalo se opět o dealera, od kterého tzv. „brala“ celá Vysočina, všichni se ho báli. Tento jí zaručil přísun drog, ale také úderů a urážek. Tehdy jí bylo necelých 15 let. Jako nejhorší zkušenost s přítelem uvedla, že se vrátila z nákupu a doma našla přítele, jak si užívá sex s dvěma

prostitutkami, když začala plakat a požadovala vysvětlení, vyhnal jí z bytu ven. Když ji poté vpustil dovnitř, dal jí nitrožilní dávku drogy, poté ji svázal a znásilnil, po tomto ji nechal celý den svázanou doma a jel distribuovat drogy.

Na dotaz, jak se nyní otec tváří na její závislost uvedl, že otec se za ní stydí, celé rodině „světských“ lživě tvrdí, že dcera je daleko na škole a vrátí se časem, až studium ukončí.

Tento příběh a jeho zakončení mě velice zasáhl. Jak Jamaika předvídala na začátku, dalších etap výzkumu se již nezúčastnila, jelikož při nejbližší možné příležitosti utekla. V době, kdy jsem si jel do ústavu pro podklady ze čtvrté etapy výzkumu, jsem hovořil s vychovatelkou, která uvedla, že Jamaiku tento den našli, pohybovala se mezi narkomany, a jelikož byla do ústavu navrácena pod vlivem drog, na tzv. dojezdu, nebylo možné s ní mluvit.

Životní příběh Jamaiky dle analýzy dat

Zjištěno, že matka Jamaiku společně s její sestrou již jako malé vyháněla z bytu, tehdy ještě nebyli rodiče rozvedeni, ale už tehdy je tížila špatná finanční situace rodiny. Rodina žila společně do Jamaičiných 7 mi let, následoval rozvod a děti byly svěřeny matce. Tato však přestala platit nájem, nekupovala potraviny, následoval soudní dohled. Otec obě dcery navštěvoval a zabezpečoval nákup potravin. Matka nespolupracovala s orgány dohledu, proto byly děti následně umístěny do FOD v Hostivicích, zde je otec navštěvoval, hradil ošetrovné a spolupracoval, matka se neangažovala. Následně byl dán otcem návrh otce na zrušení ústavní výchovy, jelikož začal pracovat jako šéfkuchař a spolujednatel restaurace v Praze, a měl tudíž dostatek finančních prostředků.

Tuto roli z počátku zvládal, avšak z nedostatku času se začalo objevovat rizikové chování dívek. S výchovou Jamaiky byly dlouhodobé výchovné problémy, opakovaně utíkala z domova a s kamarádkou navštěvovala noční diskotéky. V roce 2010 dokonce ukazovala spolužačkám ve škole injekční stříkačky. Měla velké množství neomluvených hodin. A škola nabyla podezření, že zneužívá drogy. Otec potvrdil, že výchova je již zcela mimo jeho výchovné schopnosti. Uváděl změnu vztahů se sestrou. Škola získala informace, že Jamaika dostává drogy od matky, se kterou byla nově v kontaktu.

Otec řešil problém přestěhováním a změnou školy, problémy se opakovali a narůstaly, vyskytovaly se v prospěchu i v docházce. Soud opět nařizuje Jamaice ústavní výchovu, tehdy bylo Jamaice 15 let. Po umístění do ústavu utíká a stává se z ní notorická útěkářka.

Významové kategorie – Jamaika

Ačkoliv soubor získaných informací neobsahoval třetí a čtvrtou etapu výzkumu, rozhodli jsme se tuto dívku do výzkumu zařadit, jelikož se nám podařilo vyhledat požadované kategorie.

Působení rodinných příslušníků

Na jednání dívky podepsalo zejména nevhodné působení matky, která Jamaiku společně se sestrou vyháněla z domova, kladné působení otce, který získal zaměstnání, dobře finančně ohodnocené, avšak na úkor volného času, který mohl trávit s dětmi, které kompenzoval vysokým kapesným a naprostou volností dívek.

Společnost, ve které byla vychovávána

Jamaika se za svůj krátký život pohybovala ve čtyřech odvětvích společnosti, které na ní působily. Jako malá vyrůstala v dysfunkční až afunkční rodině, následně v Klokánku a poté když si ji a její sestru převzal již zajištěný otec, tak v prostředí, kde z důvodu otcovy vytíženosti chybělo výchovné působení, následně po umístění do ústavu ve společnosti narkomanů a distributorů drog, ke kterým se i přes negativní zkušenosti, jako notorická útěkáčka vrací.

Způsob trávení volného času před umístěním do ústavu

Volného času měla Jamaika spoustu, jeho trávení si po ukončení činnosti v oddílu mažoretek převážně řídila sama, kde vyhledávala nevhodnou společnost a oddávala se rizikovému chování.

Způsob trávení volného času v ústavu

Pokud nebyla na útěku, nebo tento útěk neplánovala, reprezentovala ve sportovních odvětvích.

Nevhodný přístup a vliv rizikových faktorů

Její přístup k drogám jakéhokoliv množství, vrozená zvědavosti a liknavý přístup rodičů ji umožnil vyzkoušet všechna odvětví rizikového chování.

Představy a plány do budoucna

Plány do budoucna mají reálný základ, avšak budoucnost se nedá zrealizovat společně s drogovou závislostí, která ji naprosto ovládá.

5.7 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Zvolené téma této bakalářské práce, a to problematika rizikového chování dětí a mládeže a hledání souvislostí s volnočasovými aktivitami, je velice široká a obsáhla a nelze ji příliš zobecňovat. Z tohoto důvodu jsme si již v osnově výzkumu zvolili kategorie, které jsme se chtěli pokusit v rozsáhlém souboru získaných dat vyhledávat. Nejprve jsme vyhledali obecné informace, na základě kterých bychom získali informace k osobní a rodinné anamnéze. Po získání důvěry a navození vhodného klimatu jsme nechali dívky tzv. rozpovídat o jejich životním příběhu. V této fázi všechny participantky výzkumu záměrně zkreslovali informace, jež nám sdělovaly, a to zejména za účelem vytvoření lepšího obrazu o své osobě. Zejména Jamaika a Květa až při opakovaném dotazu, zda vyprávěný příběh opravdu zažily, upravily odpověď, tvrdíce, že ona přímo ne, ale někdo z jejich blízkých.

Např. Květa záměrně a s nelibostí hovořila o matce, cituji:

„Myslím, si že moje máma je kurva, prostě šlape, vím, že vaří perník. Nesnáším jí, je to hrozná svině, ani jí nepovažuji za člena rodiny, uznávám tátu, táty se bojím, je pro mě tou...autoritou.“

Následoval dotaz:

„Počkej, to je velice nevybíravé označení matky, opravdu si to o ní myslíš?“

Odpověď:

„Nemyslím, vím to, přistihla jsem jí, jak vaří a jak si přede mnou šlehá a to, že je kurva, je jasný.“

Na základě sdělení tohoto typu jsme se za účelem zvýšení reliability výzkumu rozhodli o porovnání životního příběhu s analyticky získaným souborem dat. Například na tomto příkladu vysvětlily, že participantka měla silnou fixaci na matku v dětství, a to zejména v období, kdy byla umístěna v dětských domovech. Matka jí mnohokrát planě slibovala, že si dívku vezme, že jí bude navštěvovat, což nikdy neučinila. Dívka toto špatně nesla a tento problém ventilovala touto reakcí při dotazu týkající se rodiny a zejména matky, který jsme chtěli uvést jako příklad vyhledané významové kategorie a to působení rodinných příslušníků.

Jednotlivé významové kategorie

Působení rodinných příslušníků

Tuto kategorii se podařilo vyhledat u všech subjektů, žádná z dívek, nebyla sirotkem, a tudíž jednání rodinných příslušníků mělo na dívky bezprostřední vliv na vytvoření vnitřních hranic,

jejich následné chování a jednání. Např. nevhodně působila na Jamaiku matka, která ji společně s její sestrou v noci vyháněla z domu. Nebo z části naučenému afektivnímu chování, které Alžbětě předala její matka. V rodině Alžběty chyběly finanční prostředky a mj. také jídlo. Tento nedostatek kompenzovala Alžběta opakovanými krádežemi, agresivním chováním vůči vrstevníkům, kteří se následně bavili jejími afektivními výstupy. Na Květu dopadlo nevhodné působení matky, která je drogově závislá a její rizikové chování, které bezprostředně prezentovala před dětmi. Na Jitku nahlížíme v této kategorii, jako na dívku, která i přes svou inteligenci a vrozenou zvědavost z nedostatku komunikace s matkou a nepřítomnost cestujícího otce, sáhla po drogách. U Marie po smrti matky nedošlo k dostatečnému působení otce na výchovu dětí, otec se nebyl schopen o dívky postarat a zabezpečit je. U Marie dále nedošlo, v rámci socializace, k osvojení základních hygienických návyků, čímž došlo k bezprostřednímu ohrožení jejího zdraví.

Společnost, ve které byly dívky vychovávány

Jamaika se za svůj krátký život pohybovala ve čtyřech prostředích společnosti, která na ni působila. Jako malá žila v disharmonické rodině, následně v Klokánku a poté, když si ji a její sestru převzal již zajištěný otec, tak v prostředí takřka bez rodičů, to z důvodu otcovy pracovní vytíženosti. Po umístění do výchovného ústavu se Jamaika pohybovala ve společnosti narkomanů a distributorů drog, ke kterým se i přes negativní zkušenosti, jako notorická útěkářka, vrací. Oproti tomu Marii a Květě, které jsou Romkami a od malička se pohybují v romské komunitě, nebyly rodinou poskytnuty základní potraviny a potřeby. Následně byly obě cca okolo 5. roku života umístěny do výchovných zařízení. Před samotným umístěním participantek do ústavů, byla zjištěna diametrální odlišnost normy minoritní od normy majoritní, avšak dívky nebyly umístěny do ústavů z důvodu odlišnosti požadavků norem, ale z důvodu ochrany jejich života a zdraví, podle zákona.

Jitka ohrožená na životě nebyla, ale vyrůstala v domácnosti, kde chyběla přítomnost zaměstnaného otce. V pubertě se nedostatečná komunikace mezi matkou a dcerou ještě prohloubila. Jitka následně začala vyhledávat drogy. Na Alžbětu kladně působila zejména výchova prarodičů cca do 12 ti let, která probíhala bez problémů. Avšak kolem 13. roku života začala vyhledávat nevhodnou společnost, kde se dopouštěla opakovaných krádeží, rizikového sexuálního chování, možná i promiskuity. Krátkodobě se pohybovala ve společnosti svědků Jehovových.

Biologické a fyziologické předpoklady rizikového chování (onemocnění, úrazy)

Tato kategorie byla vyhledána u Alžběty, která od dětství reagovala na emoční napětí afektivními stavy. Několikrát byla hospitalizována na psychiatrické léčebně se závěrem, že dívka trpí smíšenými poruchami chování na bázi hyperaktivní poruchy chování a rané citové deprivace. Na psychiatrické léčebně se léčila taktéž Květa.

Způsob trávení volného času před umístěním do ústavu

Jamaika měla volného času spoustu, jeho trávení si, po ukončení činnosti v mažoretkách, převážně řídila sama. Vyhledávala nevhodnou společnost a oddávala se rizikovému chování. Naprostým opakem byla opět Marie a Květa, které byly do výchovných zařízení umísťovány v raném věku, tudíž jiné trávení volného času, než řízeného organizací, neznají. Obě se shodly na tom, že volný čas organizovaný zařízením, není volným časem v pravém slova smyslu. Jak u Marie, tak u Květy se projevila touha po svobodě a záliba v procházkách přírodou. Jitka naopak trávila veškerý volný čas s drogově závislým přítelem, v jeho společnosti měla sklony k rizikovému chování. Alžběta popsala volný čas trávený mimo ústav, jako čas strávený u prarodičů a koní.

Způsob trávení volného času v ústavu

Notorická útěkářka a drogově závislá Jamaika se s ohledem na své sportovní předpoklady získané v dětství v rámci volnočasových aktivit zaměřovala na reprezentaci v atletice, plavání a kolektivních míčových hrách. Marie společně s Květou byly od 5 ti let umísťovány po dětských domovech a ústavech, kde byly volnočasové aktivity řízeny, nebo usměrňovány režimem a ekonomickými možnostmi. Jelikož obě dívky mají vztah k hudbě a tanci, tak i tyto dívky se velice rády zapojily do tanečních skupin. Nejvýrazněji umělecky nadané, avšak flegmatické a lehce ovlivnitelné Jitce bylo doporučeno strukturovaným programem volnočasových aktivit se pokusit odklonit od společnosti. Zvyšováním sebevědomí prostřednictvím pozitivní motivace a vedením, za účelem prohloubení jejích uměleckých dovedností. Alžběta, která i přesto, že se považuje za velice lenivou a těžko se motivuje k jakékoliv činnosti, si našla zálibu ve vaření a občas v míčových hrách.

Nevhodný přístup a vliv rizikových faktorů

Tuto kategorii se podařilo vyhledat u všech dívek. Pokud bychom nahlíželi na rizikové chování obecně tak, jak na ně nahlíží Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy, jak jsme již uvedli v teoretické části, bylo by zde uvedené jakékoliv vzorce chování zvyšující riziko výchovně vzdělávacích, sociálních, zdravotních a dalších rizik, nebo u kterého by byl alespoň částečný odklon od normy, tudíž jakákoliv negativní deviace.

U Jamaiky hrála a dosud hraje největší roli její silná drogová závislost, které podlehla již ve věku okolo 13 ti let, a to ve své nejnebezpečnější podobě - nitrožilní aplikaci. Také bezprostřední přístup k drogám jakéhokoliv množství, vrozená zvědavost a liknavý přístup rodičů jí umožnil vyzkoušet všechna odvětví rizikového chování. Stejně nebezpečí se projevilo u finančně zabezpečené Jitky, kterou však mimo drog poznamenalo záškoláctví, opakované interrupce a drobné krádeže. Jiné faktory ovlivnily Marii a Květu, které byly umístěny v dětských domovech. U nich se nejčastěji projevilo záškoláctví. Květa nám ve všech etapách zamlčela kleptomanií. Alžběty se nejvíce dotkly psychické problémy, vadí a rozrušuje ji, jak na ni nahlíží okolí. Také u ní se projevilo záškoláctví, jako určitá forma útěku od řádu.

Představy a plány do budoucna

U Květy a Marie jsme se zřejmě neubránili možnému špatnému vysvětlení pojmu představy a plány do budoucna. U obou dívek se spíše jednalo o přání, než o reálné plány do budoucna, které sice byly jako plány prezentovány, ale jejich realizace je takřka nulová, chybí u nich krátkodobé i dlouhodobé cíle. Například u Květy:

„Viš co, já nepotřebuju prachy...odmlčí se a vypadá to, že přemýšlí.... na co, prachy jsou svině, všechno mě tu sere, já chci jet na Kubu, tam chci tancovat, učit lidi tancovat a o nic se nestarat.“

Dotaz:

„A jak se chceš na tu Kubu odcestovat, když nepotřebuješ prachy, Kuba je ostrov ve Střední Americe v Karibiku, vládne tam totalitní režim, to je jako řád v ústavu, máš nějaký plán?“

Odpověď:

„Já nevím, prostě chci pryč, tak si to prostě nějak udělám.“

Naopak u Jitky, Jamaiky a Alžběty mají jejich plány do budoucna reálný základ. Avšak budoucnost se nedá zrealizovat společně s drogovou závislostí Jamaiky, která ji naprosto ovládá. U Jitky a Alžběty je zřejmá nutnost upevňování cílů, aby na své plány nahlíželi pouze jako únikový mechanismus.

5.8 DISKUZE

V této kapitole máme prostor pro položení několika otázek a jejich zodpovězení. Rozborem získaných dat a jejich následnou syntézou, se nám sice podařilo vyhledat společné významové kategorie, avšak jedinečnost osobností, prostředím a vlivy obecně, které na klientky působily, nám nedovolí jejich výsledky bezmezně utřídít. Neexistují přesně vymezené hranice a jednotlivé kategorie se vzájemně prolínají. Pokud bych se pokusil závěry ze zjištěných dat zasadit do širšího kontextu, pak je na místě sdělení, že vše souvisí se vším. V našem případě bychom mohli dokonce hovořit o cyklickém toku výše uvedených vlivů, jelikož jednotlivé problémy, nenastaly v jeden okamžik, ale v průběhu celého života a ve vzájemné interakci.

Touto podkapitolou rozhodně nechceme narušit objektivitu výzkumu, avšak rádi bychom vložili subjektivní názor na klientky.

Jitka:

U Jitky se nám podařilo zjistit, že se jedná o cílevědomou a sebevědomou dívku, která je umělecky nadaná, domníváme se, že není na místě nad ní tzv. lámat hůl kvůli drogové minulosti, avšak důvodná obava z jejího podceňování drog je zcela jistě na místě. Toto nám bylo následně potvrzeno pracovníkem, který jí dobře znal osobně a znal i její anamnézu. Touto osobou nám bylo sděleno, že pokud Jitka není pod vlivem drog, velice rychle se aklimatizuje, ve vzdělávání je oproti vrstevnictvím nadprůměrná a kdyby neexperimentovala s drogami, rozhodně by nebyla případem pro ústavní výchovu, ale její flegmatická povaha ji v tomto zřejmě utvrzuje. Také nám uvedla, že až skončí v ústavu, kde chce zůstat do 19 let a dodělat školu, s drogami mít problémy nebude. Z tohoto příjemného rozhovoru jsme se rozešli se slibem, že se sejdeme za 1 rok, a poté si popovídáme o tom, co uvedla do našeho kvalitativně orientovaného výzkumu a co z toho splnila.

Jamaika:

Ačkoliv to u Jamaiky nejprve vypadalo, že mi nic nesdělí, po chvíli mi tzv. „vyložila všechny karty na stůl“, je to zřejmě její životní styl. Slíbila, že z ústavu uteče, tak utekla. Říkala, že drogy potřebuje, a proto fetuje. V den, kdy vrcholila poslední etapa našeho výzkumu, když jsme sbírali poslední data, byla zrovna přivezena z útěku, vyspávala na pokoji, byla na dojezdu, a pokud nebude mít zejména ona zájem, nebo nepřijde-li určitá motivace, bude v užívání drog zřejmě pokračovat.

Alžběta:

U Alžběty, s ohledem na její potřebu uspokojit okamžitě své potřeby, její konfliktní a nevyrovnanou povahu, afektové stavy přejaté od matky, bude její život bez medikace a návštěv psychiatra v nejbližší budoucnosti velice komplikovaný a zřejmě povede opět k rizikovému chování.

Květa:

Při konečné fázi, když docházelo ke sběru posledních informací, neodevzdala samostatnou práci, jelikož v té době byla hospitalizována se zlomeninami dolních končetin, které si přivodila, když se po svázaných prostěradlech pokusila utéci z ústavu a při pádu se zranila, opakovaná touha po svobodě byla zřejmě silnější. Dle mého názoru se tato dívka vrátí do společnosti romské komunity, možná vyhledá matku, se kterou se však nesnese. Je možné, že bude vychovávat své děti po vzoru své matky.

Marie:

Této dívky mi bylo ze začátku nejvíce líto, jelikož jí v raném dětství zemřela matka. Následně byla, z důvodu špatné otcovy péče, zavšivená a zanedbaná umístěná do dětského domova a po ústavech se pohybovala téměř celý život, až do současné doby, kdy očekává narození prvorozeného dítěte. Marie nikdy nepoznala rodinné výlety, společné učení s rodiči, dovolenou s rodiči a volný čas trávený s nimi. Ale také nikdy neměla sklony k experimentování s drogami, ke krádežím a rizikovému sexuálnímu chování atd. Tato dívka byla umístěna do ústavu z přinejmenším z důvodu nevhodného rodinného prostředí. Jak jsem již uvedl, bylo mi jí líto, avšak poté, když jsem se poté zamyslel, jakou bude mít, jako matka s dítětem a absencí výpomoci rodinných příslušníků startovní pozici, začal jsem jí obdivovat.

I když dívky nemají stejnou rodinnou anamnézu a každá získala zkušenosti na jedné straně obdobné, a na straně druhé naprosto odlišné, je z výzkumného šetření evidentní, že vyústilo do deviantního a delikventního chování. Závěrem lze tvrdit, že každá z nich potřebuje individuální přístup v terapii a motivaci, a naopak stejnou výuku a vzory v sociálním chování a návycích. Dívky totiž po dosáhnutí 18 let budou z ústavní léčby propuštěny a vše bude záviset pouze na nich. Rozhodnutí by však měli učinit až po vhodně zvolené, intenzivní a cílené terapii, za účelem osvojení si nových sociálních návyků... Jinak celá ústavní výchova nesplnila to, co měla.

IV. ZÁVĚR

Výchova mimo vliv rodinných příslušníků je nejkrajnějším řešením systému náhradní výchovy v České republice. Je obecně známo, že soudy, které ústavní výchovu nařizují, se přikloňují k názoru, že rodinná výchova s nedostatky je lepší než sebedokonalejší systém ústavní výchovy. Péči rodičů, jejich lásku k postupně dospívajícímu dítěti nic nevynahradí. I v našem výzkumu se podařilo zjistit, že sklon k rizikovému chování dětí převážně vzniká na prvopočátku výchovy dítěte, kterou zajišťují rodiče. Pokud v této době dojde k nevhodnému působení na děti, nesou si to celým životem. Každý z nás si jistě vzpomene na křivdu, kterou mu rodiče způsobili a nikdy mu ji nezapomenou, ať je sebemalichernější. Přesto zůstává vryta do našich vzpomínek a srdcí avšak ať chceme, či ne, přesto všichni svoje rodiče milujeme.

Přínos praktické části této práce spatřujeme právě ve volbě kvalitativního výzkumu, kdy jsme pracovali s malým souborem klientek. Tento by se mohl zdát, že není příliš validní zejména kvůli skutečnosti, že některé dívky samostatnou část práce, která závisela na jejich dobrovolnosti, neodevzdaly, nebo jelikož jedna z dívek byla podstatnou část výzkumu na útěku, avšak pokusili jsme se to kompenzovat tak, že jsme projevíli maximální úsilí pro získání co největšího souboru informací. Dále i samotný výběr klientek, byl realizován uvážlivě a pečlivě sociální pracovníci tak, aby se v chování dívek, vyskytoval přinejmenším jeden z rizikových faktorů chování dospívajících dívek. Jsme si vědomi, že jako na hlavní nedostatek této práce může bezpochybně skutečnost, že se nám nepodařilo získat vyjádření vychovatelů o jednotlivých klientkách, avšak vychovatelé při úvodním sezení spolupracovali, ale při opakovaném zkontaktování s žádostí o stručnou charakteristiku každé z klientek, jak na klientky pohlíží, nám nebyla zpět doručena ani jedna odpověď, čímž mohla být ovlivněna reliabilita výzkumu. Tento nedostatek jsme však chtěli kompenzovat přizváním konzultace odborníků k třetí etapě dokončování vět.

Tato práce může ve stručnosti poskytnout zkrácený přehled o celé životní pouti klientek, během které si klientky vyzkoušely mnoho podob rizikového chování a potýkaly se s jejich následky, které obecně řečeno zapříčinilo jejich umístění do výchovného ústavu. Rizikové chování, kterého se dopouštěly, nebylo zapříčiněno organizovaným trávením volného času, ale spíše jednáním v čase, jak jsme uvedli v teoretické části, který si vytvořily buď to samy, nebo který vznikl z nedostatku volného času rodičů. V období, kdy by mělo docházet

k odpočinku, zábavě nebo rozvoji osobnost se některé klientky tzv. poflakovaly, některé kradly, nebo užívaly drogy.

Podařilo se nám tedy odhalit souvislost rizikového chování klientek zařízení výchovného ústavu, jako následku nevhodně zvolených volnočasových aktivit. Nelze to však brát jako dogma, jelikož zákonné důvody pro umístění do výchovného ústavu nepožadují pouze výskyt rizikového chování, avšak nahlíží na problematiku jedince komplexně. Takto jsme se pokoušeli na dívky nahlížet i my. Naším cílem bylo se zaměřit na způsob trávení volného času dívek před umístěním do ústavu, v důsledku kterého byly dívky do výchovného ústavu umístěny a jak je tato zkušenost poznamenala, čímž se nám podařilo vyhledat onu souvislost. Nařízená ústavní výchova je pro mnohé dospívající tedy posledním řešením.

I přes to, že odborníci hovoří o výchově, jako o celoživotním procesu, u zvoleného výzkumného souboru této bakalářské práce, se již o výchově příliš hovořit nedá, protože zkoumané klientky se nacházejí na hranici zletilosti, již přijaly normy chování z dětství za vlastní a pokud jsou v tomto věku umístěny do výchovného ústavu, tak se již příliš vychovávat nedají. Jejich životní cestu, lze prostřednictvím vhodného působení, pouze nasměrovat a předpokládat, že jejich dospělostí se jejich chování buďto přiblíží mezi společenské normy, nebo budou postupem času společností marginalizovány.

POUŽITÉ ZDROJE:

Monografická literatura:

- BARTOŠOVÁ, H. *Management II., Základy Vybrané metody a techniky*, PA ČR, Praha 2005, ISBN 80-7251-198-X.
- BUTLER, R. *SS-Hitlerjugend*. Praha: Svojk a Co., 2005. 191 s. ISBN:80-7237-842-2.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.
- GRECMANOVÁ, H. *Obecná pedagogika I*. Olomouc: Hanex, 2002. 231 s. ISBN 80-85783-20-7.
- GRECMANOVÁ, H. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: Hanex, 192 s. ISBN 80-85783-24-X.
- HORÁK, F. *Úvod do studia pedagogiky*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1993. 79 s. ISBN 80-7067-256-0.
- KNAPÍK, J; Franc, M. *Průvodce kulturním děním a životním stylem v českých zemích 1948-1967*. Praha: Academia, 2011. 1297 s. ISBN: 978-80-200-2019-2.
- KOMOROUS, J. *Lovci Smrti*. Český Těšín: Findr s.r.o., 2009. 272 s. ISBN 978-80-206-1008-9.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Portál, 2002. 192 s. ISBN 80-7178-642-X.
- MACHOVÁ, J.; Břicháček, V. *Poruchy vývoje dětí a mladistvých a jejich projevy v rodině a ve škole*. Praha: SPN, 1990. 148 s. ISBN 80-0424-650-8.
- MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 94 s. ISBN 808-5282-83-6.
- MÁTL, V. *Krajinou druidů, aneb, Keltové na území Čech*. Praha: XYZ, 2009. 233 s. ISBN 978-80-7388-193-1.
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. 287 s. ISBN 80-7178-549-0
- MATOUŠEK, O.; Kroftová, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. 336 s. ISBN 80-7178-226-2.
- MILLA, M. *Hlinkova mládež*. Bratislava: Ústav paměti národa, 2008. 279 s. ISBN 978-80-89335-04-6
- NAVRÁTIL, S; Mattioli, J. *Problémové chování dětí a mládeže*. Praha: Grada, 2011. 120 s. ISBN 978-80-247-3672-3.
- PÁVKOVÁ, J.; *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. 229 s. ISBN 80-7178-295-5.
- PROCHÁZKA, M.; *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, 2012. 208 s. ISBN 978-80-247-34-70-5.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1997. 481 s. ISBN 80-7367-047-X.
- ŘÍČAN, P., Pithartová, D. *Krotíme obrazovku*. Praha: Portál, 1995. 62 s. ISBN 807-1780-84-7.

- SOCHROVÁ, M. *Dějepis v kostce*. Praha: Fragment, 190 s. ISBN 80-7200-336-4.
- SPOUSTA, V. a kol. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno: MÚ, 1994. 183 s. 80-210-1007-X.
- SPOUSTA, V. a kol. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno: MÚ, 1996. 82 s. ISBN 80-210-1275-7.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, Praha: Portál, 2004. 870 s. ISBN 80-7178-802-3.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost a stáří*, Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 80-7178-308-0.
- VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno:Print-Typia. 2001, 175 s. ISBN 80-86384-00-4.
- VÁŽANSKÝ, M.; Smékal, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. 176 s. ISBN 80-9017-379-9.

Zákony:

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy, nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů. Sbíрка zákonů ČR

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě. Sbíрка zákonů ČR

Bakalářské práce:

TVARŮŽKOVÁ, D. *Volný čas současné mládeže ve Zlínském kraji*. Olomouc, 2012. 47 s. Bakalářská práce. Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jiří Pospíšil, Ph.D.

TIAPAL, K. *Kyberšikana a internetová kriminalita s účastí dětí a mladistvých*. České Budějovice, 2013. 59 s. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Vedoucí bakalářské práce doc. Dr. JUDr. Jan Hejda.

Internetové zdroje:

Před 40 lety poslal programátor první e-mail všech dob. Byl to nesmysl. ČTK 21. 11. 2011 [online]. <http://technet.idnes.cz/pred-40-lety-poslal-programator-prvni-e-mail-vsech-dob-byl-to-nesmysl-111-/sw_internet.aspx?c=A111011_125655_sw_internet_pka>.

Český internet slaví 20. narozeniny, vzpomíná na skromné začátky. ČTK 13. 2. 2012 [online].<http://technet.idnes.cz/cesky-internet-slavi-20-narozeniny-vzpomina-na-skromne-zacatky-p7u-/sw_internet.aspx?c=A120213_000221_sw_internet_pka>.

Akademie pro studium volného času. [online]. On-line publikace na domovské stránce. [online]. <www.eas.ual-berta.ca/elj/als>.

V.Nemoci duševní a poruchy chování. [online]. <http://www.zachrannasluzba.cz/>

PŘÍLOHY

Nemoci duševní a poruchy chování, které sou označeny F000 až F989. Mezi nejznámější patří:

F009 Demence u Alzheimerovy nemoci, NS (G30.9+)

F023 Demence u Parkinsonovy nemoci (G20+)

F064 Organická úzkostná porucha

Poruchy osobnosti a chování dospělých:

F065 Organická dissociativní porucha

F066 Organická emoční labilita (astenie)

F067 Lehká porucha poznávání

F068 Jiné určené duševní poruchy způsobené poškozením a dysfunkcí mozku a somatickou nemocí

F069 Neurčená duševní porucha, způsobená poškozením a dysfunkcí mozku a somatickou nemocí

F209 Schizofrenie, NS

Poruchy osobnosti a chování dětí:

F800 Specifická porucha artikulace řeči

F801 Expresivní porucha řeči

F802 Receptivní porucha řeči

F803 Získaná afazie s epilepsií (Landau-Kleffner)

F808 Jiné vývojové poruchy řeči nebo jazyka

F809 Vývojová porucha řeči nebo jazyka, NS

F810 Specifická porucha čtení

F811 Specifická porucha psaní a výslovnosti

F812 Specifická porucha počítání

Příloha k třetí části výzkumu originální znění:

Alžběta:

Text s dokončováním vět – dopisování.

1. Ve volném čase... jezdím na koni a čtu twilight sagu.
2. Ze svého dětství nejvíce vzpomínám na svou první jízdu na křiži.
3. Myslím si o sobě, že jsem zodpovědná, statečná a silná.
4. Jedna z podstatných věcí, které chci změnit je stát se vlkodlakem a lehodným.
5. Když jsem sám... tak myslím na upiry a vlkodlaky.
6. Otec velmi často pije alkohol.
7. Peníze jsou pro mou rodinu velmi důležitou věcí.
8. Trápí mě, když se něco děje špatného v mé rodině.
9. Žena od muže nejvíc potřebuje lásku a důvěru.
10. Nejvíce mě ve škole/při práci ruší, když myslím na něco jiného.
11. Obzvláště se těším na to až budu za dva roky trénovat svéholoně.
12. Jedna věc, kterou bych chtěla na sobě změnit je, aby mi lidé více věřili.
13. Matka velmi často brečí kvůli mě nebo kvůli bráškově.
14. Vsadila bych krk na to, že se jednou na vlastní kůži setkám s vampírem nebo s drákem.
15. Pro mě jednáni je nejdůležitější důvěra.
16. Nejšťastnější doba v mém životě když s mamí můj táta bydlel.
17. Lidé mě považují za člověka nerozumného a ledaškového.
18. Kdybych měla najednou týden naprostého volna tak bych byla se svou rodinou.
19. Největší vztek mám když se dohna hádáme.
20. Smysl života je mít vlastní cukrárnu nebo restauraci.
21. Dělá mi velkou radost když někomu dokážu pomoci.
22. Kdybych měla tu moc tak bych chtěla vrátit čas a vše špatné napravit.
23. Mé nervy nejsou vůbec v pořádku.
24. Manželství je závazek na celý život.
25. Nejhroší okamžik mého života když se od nás táta odstěhoval.
31. Největší strach mám že mi někdo z rodiny zemře.
32. Nenávídím voltu rlerovi z filmu twilight saggy.
33. Nemyslím, že v životě je nejdůležitější peníze, droga.
34. Už nikdy nechci vidět někoho umírat.
35. Člověk by měl jít za svým snem a svou cestou.

Jitka:

Text s dokončováním vět – dopisování.

1. Ve volném čase... *užím kvalitní film na FB, poslouchám písničky...*
2. Ze svého dětství nejvíce vzpomínám... *na občasné výlety a na rodinné tradice*
3. Myslím si o sobě, že... *jsou optimista a že je romantická osoba*
4. Jedna z podstatných věcí, které chci změnit je... *lidstvo a svět*
5. Když jsem sám... *čtu knížky*
6. Otec velmi často... *pracuje*
7. Peníze jsou... *pro mě velmi velmi důležité*
8. Trápí mě... *rodinní věci, například budování a máj špatný vzhled*
9. Žena od muže nejvíc potřebuje... *lásku a podporu*
10. Nejvíce mě ve škole/při práci ruší... *úkol a hlava*
11. Obzvláště se těším na... *auto, na řídicí a starší byt*
12. Jedna věc, kterou bych chtěla na sobě změnit je... *můj vzhled*
13. Matka velmi často... *je málo dobrá*
14. Vsadila bych krk na to, že... *dobudují se významným a bude se dál učit*
15. Pro mé jednání je nejdůležitější... *přítel a rodina*
16. Nejšťastnější doba v mém životě... *co se mi zplní mé sny*
17. Lidé mě považují za člověka... *optimistu a veselého*
18. Kdybych měla najednou týden naprostého volna... *tak si budu užívat*
19. Největší vztek mám když... *mě lidé záměrně vyprovokují*
20. Smysl života je... *láska a radost z toho, co děláme, má radost*
21. Dělá mi velkou radost... *když jsou lidé, na kterých mi záleží, šťastní*
22. Kdybych měla tu moc... *chtěla bych svět*
23. Mé nervy... *ochalné, ale i vyčerpání*
24. Manželství je... *je to práce, když se dva milují a spolupracují k tomu, aby*
25. Nejhorší okamžik mého života... *když jsem se s matkou stěhovala od svého otce*
26. Mé největší přání v těchto dnech... *je lepší vzhled a můj obecně*
27. Když člověk udělá chybu... *měl by se z ní poučit*
- * 28. Nikdy nezapomenu... *na to, co jsem zapomněl, nemůžu říct, například na milo*
29. Většina lidí neví, že já... *nejsem tak šťastná jako se zdá*
30. Za svou současnou situaci mohu nejvíce poděkovat... *rodině, na kterou jsem se opírala a zvláště rodičům*
31. Největší strach mám... *z pracovní a z budoucího světa, lidstva*
32. Nenávidím... *svět*

* Nikdy nezapomenu na to, že jsem se už s matkou stěhovala z domu.

33. Nemyslím, že v životě je nejdůležitější... *drogy*
34. Už nikdy nechci... *prožít by hroznou situaci, co jsem našel*
35. Člověk... *se občas cítí jako málo šťastný člověk*

Květa:

Text s dokončováním vět – dopisování.

1. Ve volném čase... *Spím, bavím se s kamarády.*
2. Ze svého dětství nejvíce vzpomínám... *škola na nic byla jsem v DD.*
3. Myslím si o sobě, že... *že jsem o něco lepší a chytřejší než ostatní a upřímná*
4. Jedna z podstatných věcí, které chci změnit je... *Mají mámu a májí tátu*
5. Když jsem sám... *přemýšlím co bych dělal*
6. Otec velmi často... *pláče.*
7. Peníze jsou... *skvělé, peníze co používáte k životu, ...*
8. Trápi mě... *že nemám tak čistou duši*
9. Žena od muže nejvíc potřebuje... *lásku a něžnost*
10. Nejvíce mě ve škole/při práci ruší... *Mají učitelku*
11. Obzvláště se těším na... *prázdniny a bude se mi velmi dobře líbit*
12. Jedna věc, kterou bych chtěla na sobě změnit je... *nič*
13. Matka velmi často... *řekne že jsem, a dal mi něco nestihnu*
14. Vsadila bych krk na to, že... *nikdy máma neopouští*
15. Pro mě jedním je nejdůležitější... *Byť tátu, protože podle situace*
16. Nejšťastnější doba v mém životě... *bylo to mi bylo 18 a po té době k DD*
17. Lidé mě považují za člověka... *že jsem v té chvíli se setkávám a to.*
18. Kdybych měla najednou týden naprostého volna... *odjela bych do práce na práci*
19. Největší vztek mám když... *že mi tátu*
20. Smysl života je... *že je to vše součástí a tátu...*
21. Dělat mi velkou radost... *byť je mám k tomu*
22. Kdybych měla tu moc... *že bych měla se chci změnit a změnit*
23. Mé nervy... *je to všechno*
24. Manželství je... *skvělé a je to všechno*
25. Nejhorší okamžik mého života... *byť máma, byť jsem ji viděla*
26. Mé největší přání v těchto dnech... *byť aby a přání má*
27. Když člověk udělá chybu... *že je to všechno*
28. Nikdy nezapomenu... *nikdy nezapomenu na svou první lásku*
29. Většina lidí neví, že já... *že jsem se s tím dala a celkem všechno*
30. Za svou současnou situaci mohu nejvíce poděkovat... *a nej tátu*
31. Největší strach mám... *že jsem a se máma a nej tátu*
32. Nenávídím... *a nej máma a tátu a nej tátu*
33. Nemyslím, že v životě je nejdůležitější... *je to vše a není to všechno*
34. Už nikdy nechci... *byť že bych se chtěla k práci a to...*
35. Člověk... *odjít a skupinu a skupinu a skupinu*

Marie:

Text s dokončováním vět – dopisování.

1. Ve volném čase... *žáda chodím ven s kamošema*
2. Ze svého dětství nejvíce vzpomínám... *nato jak jsme bili všichni po hřbitově*
3. Myslím si o sobě, že... *Jsem upřímná*
4. Jedna z podstatných věcí, které chci změnit je... *Abi moje dítě ve dospělosti tak žije jako já*
5. Když jsem sám... *tak nic nedělám ale já sama nejsem*
6. Otec velmi často... *chodí do práce*
7. Peníze jsou... *jsou důležité*
8. Trápí mě... *že jsem tady a vedu z malibim*
9. Žena od muže nejvíc potřebuje... *Lásku Abi ji věří a při se posadit*
10. Nejvíce mě ve škole/při práci ruší... *kdysi tady Harry Munn*
11. Obzvláště se těším na... *to AS porodím a pustit domů*
12. Jedna věc, kterou bych chtěla na sobě změnit je... *cnovavi*
13. Matka velmi často... *mámičku jsem nezabila*
14. Vsadila bych krk na to, že... *budu dobrá matka*
15. Pro mé jednání je nejdůležitější... *sými sociální*
16. Nejšťastnější doba v mém životě... *kdysi jsem zjistila že mám miminko*
17. Lidé mě považují za člověka... *za spolehlivého za důvěru*
18. Kdybych měla najednou týden naprostého volna... *k moři*
19. Největší vztek mám když... *doma vedou těma nebo kdysi mě vedou pomilence*
20. Smysl života je... *cnitel a bít best s přítelem a máim pudikem*
21. Dělá mi velkou radost... *kdysi mi byla dítěti a posedy domů*
22. Kdybych měla tu moc... *tak peníze lásku a zdraze miminko a přítele a sebe*
23. Mé nervy... *hrajem tak často ale cnibi mi nose úsma meky*
24. Manželství je... *stárost*
25. Nejhorší okamžik mého života... *kdysi jsem zjistila že mi zemřela máma*
26. Mé největší přání v těchto dnech... *abich bít domů a buch máim zdraze mimimi*
27. Když člověk udělá chybu... *kdysi člověk udělá cnibh kuse zato muset přítele*
28. Nikdy nezapomenu... *dobni zázitky zhim přítelem*
29. Většina lidí neví, že já... *Jsem upřímná a jina nez ti ostatní*
30. Za svou současnou situaci mohu nejvíce poděkovat... *mojmu že slym přítelem*
31. Největší strach mám... *porodu*
32. Nenávídím... *svého tatku*
33. Nemyslím, že v životě je nejdůležitější... *cigara + drogi*
34. Už nikdy nechci... *litat do ustavech*
35. Člověk... *má máim buce*

Obrazová zobrazení výsledků čtvrté etapy výzkumu:

Obr. č. 1

Obr. č. 2

Obr. č. 3

Obr. č. 4

